

รายงานผลการทบทวนองค์ความรู้ชุดที่ 2

เรื่อง

รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาคู่สภาพจิตเนื้องานจากแอลกอฮอล์

สำนักพัฒนาสุขภาพจิต

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

ร1ขง1๗

การพยาบาลของโรคความจำเสื่อมที่ 2

รูปแบบการป้องกันและดูแลผู้ป่วย
สูงอายุที่มีความจำเสื่อม

สำนักพัฒนาสุขภาพจิต

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

รายงานการทบทวนองค์ความรู้ชุดที่ 2

เรื่อง รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตเนื่องจากแอลกอฮอล์

โดย นางสาวดรุณี ภู่อ่าว

ที่ปรึกษา

นายแพทย์ประเวช ตันติพิวัฒนสกุล

คณะกรรมการ

นายแพทย์เทอดศักดิ์ เดชคง

นายอภิสิทธิ์ ฤทธิพิชัย

จัดพิมพ์โดย

สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต

ISBN

974-92185-9-0

ปีที่พิมพ์

พฤษภาคม 2547

จำนวนพิมพ์

500 เล่ม

พิมพ์ที่

บริษัท บีคอนต์ พับลิชซิ่ง จำกัด

ลิขสิทธิ์ของกรมสุขภาพจิต

คำนำ

ปัญหาการใช้แอลกอฮอล์ของประชาชน เป็นปัญหาสำคัญที่ถูกมองข้ามมาโดยตลอด ทั้งนี้เนื่องจากแอลกอฮอล์เป็นสารเสพติดที่ถูกกฎหมาย และสังคมไทยยังมีค่านิยมว่าการดื่มสังสรรค์เป็นเรื่องธรรมดาตลอดจนยังมีความเชื่อผิดๆ ว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ช่วยให้หายเครียด และทำให้รู้สึกสนุกสนานได้ ดังนั้นสถิติผู้ที่มีปัญหาติดสุราจึงมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ทำให้สังคมต้องเร่งรณรงค์เพื่อลดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และป้องกันอันตรายที่เกิดจากการดื่มสุรา เช่น โครงการเมาไม่ขับ เป็นต้น

กรมสุขภาพจิต ซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตเนื่องจากแอลกอฮอล์ แต่เดิมดำเนินการเฉพาะโรงพยาบาลจิตเวชในสังกัดเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอ จึงเห็นสมควรเผยแพร่รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตเนื่องจากแอลกอฮอล์ ให้แก่หน่วยบริการสาธารณสุขทุกระดับทั่วประเทศอย่างทั่วถึง โดยเริ่มจากการให้องค์ความรู้ ดังปรากฏในหนังสือรายงานการทบทวนองค์ความรู้ชุดที่ 2 เรื่องรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตเนื่องจากแอลกอฮอล์ เล่มนี้

กรมสุขภาพจิต หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้ จะให้ความรู้ที่เป็นพื้นฐานแก่ผู้ปฏิบัติงานสาธารณสุข ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถให้บริการแก่ผู้มีปัญหาแอลกอฮอล์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

	หน้า
บทนำ	5
องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบำบัดแต่ละชนิด	7
การบำบัดแบบกระตุ้นชุมชน	7
สัมพันธภาพบำบัด	9
การช่วยเหลือระยะสั้น	10
การช่วยเหลือระยะสั้นแบบฉวยโอกาส	10
การช่วยเหลือระยะสั้นโดยใช้สไตล์ของการเพิ่มแรงจูงใจ	16
การเพิ่มแรงจูงใจ	17
การฝึกทักษะทางสังคม	19
การบำบัดทางปัญญา	22
การทำพันธะสัญญาทางพฤติกรรม	24
การบำบัดผู้ที่ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ที่ป่วยเป็นโรคทางจิตร่วม	27
วิธีการจำแนกและคัดกรองผู้ป่วยที่ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์เพื่อเข้ารับบริการรักษา ...	29
ภาคผนวก	33

การดื่มแอลกอฮอล์ในประชากรไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี โดยในปี พ.ศ. 2540 มีปริมาณการดื่มแอลกอฮอล์ประมาณ 110.6 ลิตร/คน/ปี ขณะนี้ในปี พ.ศ. 2544 ปริมาณการดื่มแอลกอฮอล์ได้เพิ่มขึ้นเป็น 125.5 ลิตร/คน/ปี (เพิ่มขึ้น 13.8%) ซึ่งตัวเลขประมาณการครั้งนี้มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นคล้ายกับในต่างประเทศ และก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ ความขัดแย้งในครอบครัว ความรุนแรงในสังคม อาชญากรรม และที่สำคัญคือ การเกิดอุบัติเหตุ ซึ่งเป็นสาเหตุการตายและการสูญเสียที่สำคัญของประชากรไทย

ในกลุ่มประชากรที่ใช้แอลกอฮอล์ในทางที่ผิด (Abuse) และใช้จนติด (Dependence) นั้นเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพมาก การช่วยเหลือกลุ่มคนที่ใช้แอลกอฮอล์ ซึ่งมีเป็นจำนวนมากนั้นจำเป็นต้องมีความเข้าใจในกลไกทางจิตวิทยา เพื่อให้สามารถสร้างแรงจูงใจจนขอรับการช่วยเหลือหรือบำบัดรักษาจนสามารถเลิกดื่ม หรือดื่มในปริมาณที่ไม่เกินอันตราย

สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต ซึ่งรับผิดชอบงานวิชาการสุขภาพจิต จึงได้จัดทำรายงานการทบทวนองค์ความรู้ด้านสารเสพติดและพฤติกรรมสุขภาพที่เป็นปัญหาเนื่องจากสารเสพติดและแอลกอฮอล์ โดยในเล่มนี้จะเป็นเรื่องของการป้องกันและช่วยเหลือผู้ใช้แอลกอฮอล์ โดยเน้นไปที่การป้องกันช่วยเหลือควบคู่ไปกับการบำบัดรักษา ซึ่งเป็นรายงานการทบทวนองค์ความรู้ ชุดที่ 2 เรื่อง รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตเนื่องจากแอลกอฮอล์ โดยมีหัวข้อดังต่อไปนี้

1. องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับรูปแบบการบำบัด
2. การบำบัดผู้ประสบปัญหาแอลกอฮอล์ที่มีปัญหาจิตเวชร่วม
3. การจำแนกและคัดกรอง ผู้ประสบปัญหาแอลกอฮอล์

6

รายงานการทบทวนองค์ความรู้ชุดที่ 2 เรื่อง รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศจากแอลกอฮอล์

องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบำบัดแต่ละชนิด

การทบทวนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบำบัด จะเลือกเสนอเฉพาะรูปแบบการบำบัดที่ได้รับการรายงานว่ามีประสิทธิผลสูงจากผลการสังเคราะห์งานวิจัยชนิดการวิเคราะห์ห่อภิมาณ ซึ่งรูปแบบการบำบัดดังกล่าวมีทั้งหมด 6 ชนิด ประกอบด้วย การใช้วิธีการเสริมแรงในชุมชน (Community Reinforcement) การช่วยเหลือระยะสั้น (Brief Intervention / BI) การเพิ่มแรงจูงใจ (Motivational Interviewing / MI) การฝึกทักษะทางสังคม (Social skills training) การทำพันธะสัญญาทางพฤติกรรม (Behavior contracting) ความคิดบำบัด (Cognitive therapy) สำหรับการทบทวนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบำบัดแต่ละชนิดที่นำไปใช้ในการบำบัดฟื้นฟูสภาพผู้ที่ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์จะแบ่งออกเป็น 2 ตอนด้วยกันคือ ตอนที่ 1 จะกล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการบำบัด ตอนที่ 2 จะเป็นช่วงอภิปรายจะกล่าวถึงอุปสรรคที่สนับสนุนประสิทธิผลของการบำบัดแต่ละชนิด และช่องโหว่จากงานวิจัย (Gaps in Knowledge) รวมทั้งกล่าวถึงข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่ต้องการจะทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม

การบำบัดแบบกระตุ้นชุมชน (Community - Reinforcement approach / CRA)

ในทางทฤษฎีการบำบัดแบบกระตุ้นชุมชนจัดว่าเป็นเป็นการบำบัดชนิดพฤติกรรมบำบัดที่ได้รับการออกแบบมาอย่างค่อนข้างสมบูรณ์แบบ เนื่องจากได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดที่มุ่งเน้นในการให้ความสำคัญปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทของบุคคลโดยเฉพาะชุมชน ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งผลให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ ในแง่ที่ว่าพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์จะเพิ่มขึ้นหรือลดลงเป็นผลเนื่องมาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นภายหลังจากการกระทำนั้น ถ้าพฤติกรรมการลดการดื่มแอลกอฮอล์ได้รับผลกระทบที่เป็นเสริมแรงทางบวก พฤติกรรมนั้นก็จะมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต ดังนั้นการเสริมแรงทางบวกที่ได้รับจากชุมชนจะส่งผลให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์เนื่องจากบุคคลเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์จะเป็นสิ่งที่ทำให้ตนเองได้รับรางวัลหรือได้รับผลประโยชน์มากกว่าการคงไว้ซึ่งพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์เหมือนเดิม ดังนั้นผู้บำบัดจึงมีหน้าที่ในการดำเนินการจัดการที่เป็นทั้งการให้และการถอดถอนการเสริมแรงทางบวก อย่างไรก็ตามการบำบัดชนิดนี้จะหลีกเลี่ยงการใช้การวิพากษ์วิจารณ์อย่างตรงไปตรงมา (Confrontation) ส่วนความหมายของคำว่า ชุมชน ตามที่การบำบัดชนิดนี้อ้างอิงได้แก่ ครอบครัว ที่ทำงาน โรงเรียน วัดหรือโบสถ์หรือสถานที่ประกอบกิจของนักบวชในแต่ละศาสนา และกิจกรรมและนันทนาการในแต่ละสังคมต่าง ๆ

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณารายละเอียดของเนื้อหาการบำบัดที่พบในโปรแกรมรูปแบบการบำบัดที่นำไปใช้กันอย่างแพร่หลายในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโปรแกรม

(Program evaluation) พบว่าจะมีส่วนประกอบของเนื้อหาการบำบัดดังนี้ คือ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของพฤติกรรม (Functional analysis) การตั้งเป้าหมายที่จะเปลี่ยนแปลงการดื่มแอลกอฮอล์ (Sobriety sampling) การให้ยาไดซ์ลฟีแรม การช่วยผู้ป่วยสร้างแผนการบำบัดของตนเองโดยการสอนทักษะต่างๆ (Skills training) การทำงาน (Job training) การให้คำปรึกษาที่เกี่ยวกับกิจกรรมสังคมและนันทนาการ (Social / Recreational Counseling) สัมพันธภาพบำบัด (Relationship therapy) และการอบรมสมาชิกในครอบครัวของผู้ที่ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ (CRAFT/ Community reinforcement and family training)

เนื้อหาการบำบัดจะเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของพฤติกรรม (Functional analysis) ซึ่งมีรายละเอียดอธิบายไว้ในหน้าภาคผนวกของรายงานฉบับนี้ (แผนภาพที่ 1) จากนั้นเนื้อหาการบำบัดต่อไปจะเป็นการโน้มน้าวให้ผู้ป่วยเปรียบเทียบสิ่งที่ตนได้รับจากการคงไว้ซึ่งพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์กับการเปลี่ยนแปลงหรือหยุดดื่มแอลกอฮอล์เนื้อหาการบำบัดในขั้นต่อไปจะเป็นการร่วมกันตั้งเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ที่เห็นว่าเป็นเป้าหมายที่ผู้ป่วยต้องการจริงๆ และร่วมกับผู้ป่วยในการสร้างแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตนตั้งไว้ ทางเลือกหนึ่งที่ผู้บำบัดจะเสนอให้กับผู้ป่วยคือการหยุดแอลกอฮอล์ชั่วคราวโดยการให้ยาไดซ์ลฟีแรมในระหว่างการสร้างแผนการบำบัดซึ่งเกี่ยวกับการฝึกทักษะทางความคิดและพฤติกรรมต่างๆ ในการนำมาใช้กับสถานการณ์กระตุ้นที่ค้นพบจากการทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของพฤติกรรม เนื่องจากผู้ป่วยบางรายมีสถานการณ์กระตุ้นมากและต้องใช้เวลาในการฝึกฝนทักษะใหม่ๆ ในการนำมาใช้ในการสร้างแผนเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ ถ้าผู้ป่วยบางรายสนใจที่จะใช้ทางเลือกนี้ในการหยุดแอลกอฮอล์ชั่วคราว ผู้บำบัดจะต้องให้ผู้ป่วยหาญาติหรือคนใกล้ชิดหนึ่งคนที่จะมีบทบาทในการให้ยาผู้ป่วยในแต่ละวัน โดยที่บุคคลดังกล่าวจะได้รับการเชิญมาอบรมวิธีการให้ยาในท่าทีของการเป็นผู้ให้กำลังใจซึ่งจัดเป็นการให้แรงเสริมทางบวกชนิดหนึ่ง ขั้นตอนต่อไปจะเป็นการสอนทักษะทางความคิด ได้แก่ Problem Solving training, ทักษะทางพฤติกรรม และทักษะที่จัดว่าเป็นทั้งทักษะความคิดและพฤติกรรม ได้แก่ Drink Refusal training, Communication Skill training เพื่อให้ผู้ป่วยจะได้นำทักษะต่างๆ ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการสร้างแผนการบำบัดของตนเอง

ส่วนเนื้อหาที่เป็นส่วนของการหาอาชีพ (Job training) จะรวมถึง 5 เนื้อหาในการสมัครเพื่อให้ได้งาน ซึ่งประกอบด้วย (1) การเขียนใบประวัติการทำงาน (2) การค้นหาแหล่งงาน (3) การเขียนใบสมัครงาน (4) การถามคำถามทางโทรศัพท์อย่างมีประสิทธิภาพและการติดตามผลทางโทรศัพท์ (5) การฝึกซ้อมการสัมภาษณ์ ซึ่งเนื้อหาทั้งหมดมีอยู่ในงานของ Meyers & Smith

การให้คำปรึกษาที่เกี่ยวกับกิจกรรมสังคมและนันทนาการ (Social / Recreational Counseling) จะเป็นการกระตุ้นผู้ที่ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ให้เข้าร่วมกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการดื่มแอลกอฮอล์ และได้รับการส่งเสริมให้หาเพื่อนหรือเครือข่ายทางสังคมใหม่ๆ ที่ไม่ใช่แอลกอฮอล์ ในบางครั้งถ้าพบว่าจำนวนสมาชิกที่เข้ารับการบำบัดแบบกระตุ้นชุมชนมีเป็นจำนวนมาก ผู้บำบัดจะจัดตั้งสมาคม (Social club) อันเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ฝึกใช้ทักษะทางสังคมต่างๆ ในบรรยากาศที่ไม่คุกคาม และมีกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการดื่มแอลกอฮอล์ นอกจากนั้นการร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ในสมาคมที่จัดขึ้นในช่วงคืนวันศุกร์และวันสุดสัปดาห์ยังเป็นการดึงความสนใจสมาชิกจากการเข้าไปร่วมสมาคมกับเครือข่ายทางสังคมเดิมๆ ที่มักจะมีกิจกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ในวันดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของสัมพันธภาพบำบัดจะอยู่ที่การหาแหล่งสนับสนุนจากคู่สมรสในการช่วยให้ผู้ที่ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและยังมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมคุณภาพของชีวิตคู่ ผู้ที่พัฒนาการบำบัดนี้ได้มีมุมมองปัญหาต่อที่เกิดขึ้นในชีวิตคู่ว่าเป็นปัญหาที่เกิดจากความคาดหวังที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง ขาดประสิทธิภาพในการใช้ทักษะการสื่อสารและทักษะในการแก้ปัญหาและความพยายามที่จะควบคุมพฤติกรรมของอีกฝ่ายด้วยวิธีที่เป็น การไม่ถนอมหน้าใจซึ่งกันและกัน ดังนั้นเนื้อหาของการบำบัดในส่วนนี้จึงมุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาทักษะการสื่อสารในชีวิตคู่และการเพิ่มทักษะการแก้ปัญหาและการช่วยให้คู่สมรสได้ตั้งเป้าหมายที่อยู่บนพื้นฐานของความจริงและการส่งเสริมให้คู่สมรสได้ทำการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในทุกๆ วัน

การอบรมสมาชิกในครอบครัวของผู้ที่ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ (CRAFT/Community reinforcement and family training)

เนื้อหาของการบำบัดในส่วนนี้จะแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนด้วยกันคือ

1. การสร้างสัมพันธภาพและการเพิ่มแรงจูงใจรวมทั้งการกระตุ้นให้ญาติสร้างพันธะสัญญาเป้าหมายระยะเวลาที่จะทำการช่วยเหลือ
2. การวางแผนในการจัดการกับความรุนแรงในครอบครัว
3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมที่สมาชิกต้องการให้ผู้ป่วยเปลี่ยนแปลง (Functional analysis)
4. การส่งเสริมการสื่อสารทางบวกในครอบครัว และการส่งเสริมการใช้เทคนิคการให้แรงเสริมทางบวกอย่างถูกวิธี

อภิปราย

จะเห็นได้ว่าการบำบัดชนิดกระตุ้นชุมชนที่พบใช้กันในการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลจะไม่ได้มีเนื้อหาจำกัดอยู่เฉพาะที่การเสริมแรงทางบวกดังที่อธิบายไว้ในทฤษฎี พบว่าเนื้อหาการบำบัดมีทั้งการฝึกทักษะทางสังคม การสร้างแรงจูงใจ คู่สมรสบำบัด การทำพันธะสัญญาทางพฤติกรรม การให้คำปรึกษาที่เกี่ยวกับกิจกรรมสังคมและนันทนาการ (Social / Recreational Counseling) การป้องกันการกลับไปดื่มแอลกอฮอล์ซ้ำและการใช้ยาไดซัลไฟเรม ดังนั้นจึงจัดว่าเป็นการบำบัดที่ได้รับการออกแบบโดยการคำนึงถึงการตอบสนองปัจจัยที่ทำให้บุคคลติดแอลกอฮอล์ที่ค่อนข้างจะครอบคลุมอยู่หลากหลายปัจจัย ถึงแม้ว่าจากการรายงานผลการศึกษาวิจัยจะให้ผลว่าการบำบัดชนิดนี้จะเป็นการบำบัดที่มีประสิทธิผลสูงมาก แต่ยังไม่พบว่าในทางคลินิกที่เป็นการปฏิบัติจริงจะมีการนำเอารูปแบบการบำบัดนี้ไปใช้กันอย่างแพร่หลาย จึงยังเป็นช่องว่างว่าผลจากการศึกษาวิจัยยังไม่ได้ถูกนำไปใช้ในการปฏิบัติจริง นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจุบันการศึกษาที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของการบำบัดดังกล่าวที่จัดว่าเป็นการศึกษาชนิดเปรียบเทียบการบำบัด (Comparative study) ยังมีอยู่น้อย จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดประเภทดังกล่าวพบว่ามียู่แค่ 7 ฉบับ และ 5 ฉบับเป็นการศึกษาที่ทำโดยทีมนักวิชาการในกลุ่มของ Azrin, Sission, Smith และอีก 2 ฉบับเป็นการศึกษาที่จัดทำโดยนักวิชาการในกลุ่มของ Miller

การช่วยเหลือระยะสั้นเป็นรูปแบบการบำบัดที่ใช้ระยะเวลาสั้นๆ คือใช้ระยะเวลาในการมาพบกับผู้บำบัด 1-2 ครั้ง ครั้งละ 5-30 นาที การบำบัดดังกล่าวได้รับการพัฒนาอย่างหลากหลายโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านสารเสพติดและแอลกอฮอล์ซึ่งวัตถุประสงค์ในการพัฒนานี้ก็เพื่อที่จะออกแบบให้กับบุคลากรทางด้านสุขภาพประเภทต่างๆ ได้ใช้รูปแบบการบำบัดนี้กับผู้ป่วยหลากหลายประเภททั้งที่เป็นผู้ป่วยที่ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ และผู้ป่วยที่ประสบปัญหาสุขภาพอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนสถานที่ให้บริการการบำบัดระยะสั้นมีอยู่ด้วยกันหลากหลายประเภทได้แก่ศูนย์บริการสาธารณสุขในชุมชน ศูนย์สุขภาพจิตในชุมชน ไปจนถึงสถานที่ทำงาน พบว่าในวงการการบำบัดผู้ป่วยแอลกอฮอล์ยังมีความสับสนของการให้ความหมายของคำว่า “การช่วยเหลือระยะสั้น” ฮีทเธอร์ ได้จำแนกการบำบัดระยะสั้นออกเป็น การบำบัด 2 ชนิด ได้แก่ การให้คำแนะนำแบบสั้น (Brief advice) หรือการช่วยเหลือระยะสั้นแบบฉวยโอกาส (Opportunistic brief intervention) และการช่วยเหลือระยะสั้น (Brief treatment or brief intervention) ที่ใช้สไตล์ของการเพิ่มแรงจูงใจ (Motivational style brief intervention) หรือที่เรียกว่า Motivational Enhancement therapy ซึ่งรายละเอียดของการบำบัดแต่ละชนิดดังต่อไปนี้

การให้คำแนะนำแบบสั้น (Brief advice) หรือ การช่วยเหลือระยะสั้นแบบฉวยโอกาส (Opportunistic brief intervention)

คือการบำบัดที่มีวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อที่จะลดอุบัติเหตุที่เกี่ยวกับอันตรายต่างๆ ที่มีเหตุเกี่ยวเนื่องจากการใช้แอลกอฮอล์ (Alcohol related harm) ซึ่งกลไกที่จะทำให้อุบัติเหตุอันตรายดังกล่าวลดลงก็ได้มาจากการที่ประชากรกลุ่มที่ใช้แอลกอฮอล์ในระดับเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดปัญหาได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมลดแอลกอฮอล์ของตนเองเป็นไปในทางที่ลดลง ดังนั้นวัตถุประสงค์จึงอยู่ที่ความต้องการให้ประชากรใช้แอลกอฮอล์ลดลงมากกว่าที่จะต้องการให้ประชากรหยุดใช้แอลกอฮอล์อย่างถาวร อย่างไรก็ตามในบางครั้งพบว่าประชากรบางรายอาจเลือกที่จะตั้งเป้าหมายที่จะหยุดดื่มอย่างถาวรได้ถ้าเขาต้องการ ซึ่งวิธีการบำบัดนี้กระทำโดยการฉวยโอกาสที่กลุ่มผู้ใช้แอลกอฮอล์ที่เข้ามายังสถานบริการสาธารณสุขทั่วไปของรัฐด้วยสาเหตุปัญหาสุขภาพเรื่องอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการใช้แอลกอฮอล์ของตนเอง และบุคคลกลุ่มนั้นยังไม่ได้มีความต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับการใช้แอลกอฮอล์ของตนเอง ดังนั้นจึงพบว่าส่วนใหญ่ของประชากรกลุ่มดังกล่าวมักจะมีระดับการใช้แอลกอฮอล์ในระดับที่ยังไม่ถึงกับติด (Dependence) แต่จะเป็นประชากรที่มีระดับการใช้แอลกอฮอล์แบบการดื่มแบบที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาต่อสุขภาพ (Hazardous Drinking) และการดื่มแบบที่ปรากฏปัญหาต่อสุขภาพแล้ว (Harmful Drinking) [ความหมายของ Hazardous Drinking และ Harmful Drinking ได้อธิบายไว้ในรายงานฉบับนี้ในช่วงของการคัดกรองและจำแนกผู้ป่วยเข้ารับการรักษา] ซึ่งประชากรกลุ่มดังกล่าวเป็นประชากรเป้าหมายในระบบการดูแลสุขภาพปฐมภูมิ (Primary health care system) สถานบริการสาธารณสุขของรัฐที่พบว่ามีบริการให้บริการชนิดนี้รวมถึงสถานบริการสาธารณสุขระดับชุมชน (Primary Care Settings) หอผู้ป่วยทั่วไป แผนกอุบัติเหตุและฉุกเฉิน แผนกผู้ป่วยนอก คลินิกโรคความดันโลหิตสูง โปรแกรมคัดกรองภาวะสุขภาพทั่วไป เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าการบำบัดชนิดนี้ยังสามารถพบว่ามีบริการให้บริการในสถานที่อื่น นอกเหนือจากสถานบริการสาธารณสุข เช่น

ศูนย์สวัสดิการทางสังคมประเภทต่างๆ สถานที่ทำงาน ในสถานศึกษา ระบบควบคุมความประพฤติ และตามบาร์หรือร้านขายเหล้า ส่วนผู้ที่ให้การช่วยเหลือระยะสั้นแบบฉวยโอกาสนี้ก็เป็กลุ่มบุคลากรทางสาธารณสุขที่ไม่จำเป็นว่าจะต้องมีความเชี่ยวชาญทางด้านรักษาผู้ที่ติดแอลกอฮอล์เฉพาะ ส่วนใหญ่พบว่าผู้ที่ให้การบำบัดประเภทนี้ได้แก่ แพทย์ทั่วไป พยาบาลทั่วไป นักสังคมสงเคราะห์ ผู้ที่ทำงานอยู่ในสถานจองจำหรือสถานกักกันประเภทต่างๆ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า มีนักวิชาการ 4 กลุ่มที่พยายามอธิบายส่วนประกอบของเนื้อหาการบำบัดที่พบในรูปแบบการบำบัดชนิด การให้คำแนะนำแบบสั้น (Brief advice) หรือการช่วยเหลือระยะสั้นแบบฉวยโอกาส (Opportunistic brief intervention) ได้แก่ Miller และ Sanchez, Flemmings, ซอนเดอร์และลี และนักวิชาการในองค์กร NIAAA Bien และคณะ ได้ทำการศึกษาประสิทธิผลของการบำบัดชนิดนี้ด้วยวิธีการสังเคราะห์ทอภิมาน และได้ทำการวิเคราะห์ส่วนประกอบของเนื้อหาการบำบัดที่พบในงานวิจัยทั้งหมดและพบว่าองค์ประกอบ 6 อย่างที่มักพบว่าเป็นส่วนประกอบของการบำบัดชนิดนี้ได้ปรากฏในงานวิจัยจะตรงกับในแต่ละตัวอักษรของคำว่า “FRAMES” ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

อักษร F จะตรงกับคำว่า Feedback หมายถึงการที่ผู้บำบัดให้ข้อมูลย้อนกลับที่เกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของการใช้สารเสพติดของแต่ละบุคคลที่เข้ารับการบำบัด

อักษร R จะตรงกับคำว่า Responsibility หมายถึงการส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการบำบัดแสดงความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมการใช้แอลกอฮอล์ของตนเองโดยการกระตุ้นให้บุคคลตัดสินใจว่าจะกระทำอย่างไรต่อพฤติกรรมการใช้แอลกอฮอล์ของบุคคล เช่นจะเลือกที่จะลดความถี่และปริมาณหรือเลือกที่จะหยุดใช้แอลกอฮอล์

อักษร A จะตรงกับคำว่า Advice หมายถึงการที่ผู้บำบัดให้คำแนะนำที่ชัดเจนในข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการบำบัด

อักษร M จะตรงกับคำว่า a Menu of Interventions and options for change หมายถึงรายการของวิธีการช่วยเหลือให้ผู้เข้ารับการบำบัดเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม รวมถึงทางเลือกต่างๆ ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

อักษร E จะตรงกับคำว่า Empathic หมายถึง การให้การบำบัดโดยที่ผู้บำบัดจะยึดหลักความเห็นอกเห็นใจกับผู้ใช้สารเสพติดซึ่งสามารถกระทำโดยใช้เทคนิคการสื่อสารชนิด Reflective listening

อักษร S จะตรงกับคำว่า Self Efficacy หมายถึง การให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการบำบัดมีทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสามารถของตนเองมากขึ้น ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของตนเอง

ความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับ Miller และ Rollnick ที่ได้ระบุว่าองค์ประกอบหลักทั้งหมดของรูปแบบการช่วยเหลือระยะสั้นจะตรงกับในแต่ละตัวอักษรของคำว่า “FRAMES” เช่นเดียวกับ Flemming ได้สรุปส่วนประกอบของ การช่วยเหลือระยะสั้นจะ (Brief intervention) ว่ามีทั้งหมดด้วยกัน 5 องค์ประกอบ คือ การประเมินระดับการใช้แอลกอฮอล์และการให้ข้อมูลย้อนกลับในเรื่องระดับการใช้แอลกอฮอล์ การต่อเรื่องเป้าหมายการลดจำนวนการดื่ม การช่วยผู้ป่วยค้นหาสถานการณ์เสี่ยงที่ยั่วยุให้ผู้ป่วยดื่มแอลกอฮอล์และการอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับทางเลือกที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคทางพฤติกรรมต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขสถานการณ์เสี่ยงดังกล่าว ให้คู่มือการช่วยเหลือตนเองให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และการติดตามผลร่วมกับการให้แรงเสริม

ซอนเดอร์และลี ได้สรุปว่าส่วนประกอบของการช่วยเหลือระยะสั้นแบบฉวยโอกาสมีส่วนประกอบที่สำคัญ 4 ส่วนด้วยกันคือ การคัดกรอง การให้ข้อมูลย้อนกลับรายบุคคล การให้ข้อมูลเกี่ยวกับระดับปริมาณการดื่มที่ปลอดภัย คำแนะนำเกี่ยวกับการลดจำนวนการดื่มซึ่งอาจอยู่ในรูปของคู่มือการช่วยเหลือตนเองให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการติดตามผลโดยนัดหมายผู้ป่วยภายใน 4-6 สัปดาห์

ส่วนนักวิชาการจากองค์กร NIAAA ได้ระบุว่าส่วนประกอบที่สำคัญของรูปแบบการบำบัดชนิดนี้คือการคัดกรอง การประเมิน การให้ข้อมูลย้อนกลับที่เกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของความเสี่ยงของการใช้แอลกอฮอล์ที่ส่งผลต่อภาวะสุขภาพของแต่ละบุคคลที่เข้ารับการบำบัด คำแนะนำเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การดื่มแอลกอฮอล์ คู่มือการช่วยเหลือตนเองให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การส่งต่อผู้ป่วยที่มีปัญหาการติดแอลกอฮอล์เข้ารับการรักษาสถานบำบัดเฉพาะและบางครั้งพบว่ามีการนัดผู้ป่วยกลับมาพบอีกครั้งหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือให้การบำบัดเพิ่มเติม เมื่อเปรียบเทียบคำนิยามของ Fleming, NIAAA กับ คำนิยาม FRAMES ของ Miller จะแสดงความคล้ายคลึงได้ดังปรากฏในตาราง

ตาราง แสดงการเปรียบเทียบส่วนประกอบของ Brief Advice ที่สรุปจากนักวิชาการกลุ่มต่าง ๆ

นักวิชาการ / ส่วนประกอบบำบัด	Fleming	NIAAA	ซอนเดอร์และลี
Feedback	การประเมินและการให้ข้อมูลย้อนกลับ	การคัดกรอง, การประเมิน, การให้ข้อมูลย้อนกลับ	การคัดกรอง, การให้ข้อมูลย้อนกลับรายบุคคล
Responsibility	การต่อเรื่องเป้าหมายการลดจำนวนการดื่ม	-	-
Advice	การอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับทางเลือกที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคทางพฤติกรรมต่างๆ	คำแนะนำ	การให้ข้อมูลเกี่ยวกับระดับปริมาณการดื่มที่ปลอดภัย
Menu of options for change	ให้คู่มือการช่วยเหลือตนเองให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม	คู่มือการช่วยเหลือตนเองให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม	คำแนะนำเกี่ยวกับการลดจำนวนการดื่มและคู่มือการช่วยเหลือตนเองให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
Empathy	-	-	-
Self efficacy	-	-	-
-	การติดตามผล	การติดตามผล	การติดตามผล
-	การให้แรงเสริม		

จากการเปรียบเทียบพบว่าองค์ประกอบของการช่วยเหลือระยะสั้นที่พบว่ามีในทุกนิยามที่นักวิชาการ ทั้ง 4 กลุ่มได้ให้ไว้คือ การประเมินและการให้ข้อมูลย้อนกลับ คำแนะนำ ทางเลือกต่างๆ ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งอาจทำในรูปของการอภิปรายร่วมกันหรือการให้หนังสือคู่มือการช่วยเหลือตนเอง ส่วนองค์ประกอบในส่วนของการเพิ่มการรับรู้ความสามารถและความเห็นอกเห็นใจจะไม่พบกล่าวไว้ในงานของ Fleming, องค์กร NIAAA และในงานของซอนเดอร์และลี ซึ่งผลจากการเปรียบเทียบดังกล่าวได้สอดคล้องกับการศึกษาของ Bien ที่ได้ใช้คำนิยามของส่วนประกอบของการช่วยเหลือระยะสั้นตามที่ Miller และ Sanchez ได้ระบุไว้ ในการตรวจสอบหาส่วนประกอบของการช่วยเหลือระยะสั้นที่พบในการวิจัยประเภทการตรวจสอบประสิทธิผลของการช่วยเหลือระยะสั้นทั้งหมด 31 ฉบับ เขาพบว่าเนื้อหาในส่วนของ คำแนะนำ จะมีปรากฏในการบำบัดทั้ง 32 งานวิจัยหรือ 100 เปอร์เซ็นต์ ส่วนองค์ประกอบของการให้ข้อมูลย้อนกลับในเรื่องระดับการใช้แอลกอฮอล์ และการเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยเลือกเป้าหมาย จะมีพบในงานวิจัย 81 เปอร์เซ็นต์ ส่วนการเพิ่มการรับรู้ความสามารถและความเห็นอกเห็นใจพบว่ามีน้อยคือ เพียง 69 และ 63 เปอร์เซ็นต์

นอกจากนั้นจะเห็นได้ว่าส่วนประกอบของการบำบัดอีกอันหนึ่งที่ที่พบนอกเหนือจาก 6 ส่วนประกอบที่ มิลเลอร์และซานเครซ ได้ให้คำนิยามไว้คือ การติดตามผลสอดคล้องกับการศึกษาของ Elvy และคณะ, และ Heather และคณะ ที่ระบุว่า การติดตามผลเป็นระยะๆ และสม่ำเสมอจัดว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ผู้ป่วยคงไว้ซึ่งการลดหรือหยุดแอลกอฮอล์ได้นานกว่าผู้ป่วยที่ไม่ได้รับการติดตามผลเป็นระยะ

อภิปราย

การช่วยเหลือระยะสั้นเป็นการบำบัดที่ได้รับความนิยมอย่างมากในวงการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดรักษาผู้ที่ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ภายในช่วงระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา พบว่ามีนักวิจัยเป็นจำนวนมากได้มุ่งเน้นที่จะทำการตรวจสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการช่วยเหลือระยะสั้นชนิด การให้คำแนะนำแบบสั้น (Brief advice) หรือการช่วยเหลือระยะสั้นแบบฉวยโอกาส (Opportunistic brief intervention) เมื่อเปรียบเทียบกับช่วยเหลือระยะสั้นชนิดอื่นๆ จากการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการวิเคราะห์หือภิมานหรือการจัดทำการสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ (Meta analysis) ที่จัดทำโดย มิลเลอร์และคณะในปี 2003 พบว่ามีจำนวนงานวิจัยเชิงทดลองที่จัดทำขึ้นเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการช่วยเหลือระยะสั้นมีมีจำนวนมากกว่าการศึกษาอื่นๆ ที่จัดทำขึ้นเพื่อตรวจสอบการบำบัดชนิดอื่นๆ คือ มีจำนวน 34 การศึกษา และในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา งานวิจัยดังกล่าวได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมากในเรื่องของความไม่ชัดเจนของคำนิยาม และความหมายของการบำบัดรวมทั้งความถูกต้องของระเบียบวิธีการวิจัยที่นำมาใช้ในการศึกษาดังกล่าว เช่น ปัญหาในเรื่องการควบคุมคุณภาพของเนื้อหาการบำบัด การเสนอเนื้อหาการบำบัด ได้แก่ไม่พบว่าบางงานวิจัยได้มีการจัดทำคู่มือการเสนอเนื้อหาการบำบัด เนื้อหาการบำบัดไม่ครบตามองค์ประกอบของการช่วยเหลือระยะสั้น กลุ่มทดลองบางงานวิจัยได้รับการบำบัดที่มีส่วนประกอบเหมือนกับการช่วยเหลือระยะสั้น อย่างไรก็ตามพบว่างานวิจัยที่จัดทำขึ้นในช่วงเร็วๆ มา นี้ เช่น Fleming และคณะ ; Marlatt และคณะ ; WHO [World Health Organization] Brief Intervention Study Group] ได้พยายามที่จะแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวซึ่งรวมถึงการแบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองอย่างชัดเจนและการใช้เครื่องมือการวัดผลที่มีความถูกต้อง โดยผลจากการศึกษาดังกล่าวได้สรุปว่าอาสาสมัครชายและอาสาสมัครหญิงที่ดื่มแอลกอฮอล์ ที่ได้รับการช่วยเหลือระยะสั้นได้มีการลดจำนวนการดื่มแอลกอฮอล์และลดจำนวนวันที่พักรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญ จากผลการศึกษาที่แสดงถึงความเหมือน

ของผลลัพธ์จากการศึกษาดังกล่าวทำให้นักวิจัยได้ลงความเห็นว่าคู่มือการช่วยเหลือระยะสั้น (Brief advice protocol) เป็นการบำบัดที่มีประสิทธิผลในการช่วยให้บุคคลที่ดื่มแอลกอฮอล์อยู่ในระดับเสี่ยงที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพรวมทั้งกลุ่มบุคคลที่เกิดปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การดื่มแอลกอฮอล์เป็นไปในทางที่ลดลงได้และยังก่อให้เกิดการปรับปรุงของภาวะสุขภาพของบุคคลกลุ่มดังกล่าวได้อย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนั้นนักวิจัยขององค์การอนามัยโลกที่ทำการศึกษาประสิทธิผลของการบำบัดชนิดนี้ยังได้ให้ความเห็นว่าควรที่จะมีการนำเอารูปแบบการบำบัดดังกล่าวไปใช้กับประชาชนที่เข้ามารับบริการในสถานบริการสาธารณสุขประเภทต่างๆ และสามารถใช้ได้กับกลุ่มคนข้ามวัฒนธรรม และยังมีงานวิจัยอีกจำนวนหนึ่งที่ได้ทำการตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการบำบัดชนิดนี้ในแง่ของการประหยัดในด้านของค่าใช้จ่าย ซึ่งผลจากงานวิจัยเหล่านั้นได้รายงานถึงความสำเร็จของการบำบัดประเภทนี้ว่าเป็นการบำบัดที่ส่งผลในการลดลงของค่าใช้จ่ายในการมาพบแพทย์ ลดอัตราการเข้ามารับการรักษาตัวในโรงพยาบาล และในรายงานการบริหารจัดการด้านสุขภาพในอเมริกาได้ประมาณว่า ทุกๆ 10,000 ดอลลาร์ ที่ได้ใช้จ่ายไปกับการช่วยเหลือระยะสั้นที่ใช้สำหรับการบำบัดผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด จะส่งผลให้รัฐบาลอเมริกาสามารถที่จะประหยัดค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการดูแลรักษาถึง 13,500-25,000 ดอลลาร์ นอกจากนี้สถาบันทางการแพทย์อเมริกา (Institute of Medicine) และ ราชวิทยาลัยแพทย์ทั่วไปในประเทศอเมริกายังได้ทำการเสนอแนะว่าควรจะมีการนำเอาการบำบัดชนิดนี้ไปรวมไว้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการดูแลสุขภาพที่ควรทำเป็นประจำ (Routine health care practice)

ถึงแม้ว่ารูปแบบการบำบัดดังกล่าวจะได้รับอุบัติเหตุการฉีดยานันประสิทธิภาพและประสิทธิผลดังที่ได้กล่าวไป แต่พบว่าการศึกษาวินิจฉัยดังกล่าวยังมีจุดบกพร่องหรือยังมีโอกาสหรือช่องว่างที่นักวิจัยควรจะได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมใน ประเด็นต่อไปนี้คือ

(1) ควรที่จะมีงานวิจัยที่กระทำในประชากรหลากหลายวัฒนธรรม และทำทั้งในประชากรชายและหญิง เนื่องจากผลการศึกษาที่ได้มักพบว่าเป็นงานวิจัยที่ทำอยู่ในประเทศแถบทวีปอเมริกาเหนือถึง 73 เปอร์เซ็นต์ และมีประชากรหญิงเพียงแค่ 27 เปอร์เซ็นต์ ดังนั้นผลสรุปจากการศึกษาที่ได้จึงไม่สามารถขยายผลไปได้ในทุกวัฒนธรรมและประชากรเพศหญิง

(2) ยังมีความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับผลสรุปที่ความเหมาะสมที่จะเสนอการบำบัดประเภทนี้ให้กับผู้ป่วยประเภทใด ระยะเวลาการบำบัด ความเข้มข้นและเนื้อหาการบำบัดซึ่งพบว่าในแต่ละการวิจัยมีการใช้เวลาเนื้อหาความเข้มข้นที่ให้แต่ละครั้ง ไม่เหมือนกัน ดังนั้นสิ่งที่นักวิจัยน่าจะทำการค้นคว้าต่อไปคือลักษณะของการช่วยเหลือระยะสั้นแบบฉวยโอกาสที่บ่งบอกว่าประสบความสำเร็จจะมีลักษณะอย่างไร โดยเฉพาะระยะเวลาทั้งหมดที่ใช้ในการบำบัดและช่วงเวลาที่ใช้ในการบำบัดและความเข้มข้นของเนื้อหาในการบำบัดแต่ละครั้ง และความเหมาะสมของการเสนอการบำบัดต่อผู้ที่มิระดับของการติดสารเสพติดที่แตกต่างกัน

(3) พบว่าการตรวจสอบประสิทธิภาพที่กระทำในงานวิจัยจัดทำในบรรยากาศที่แตกต่างจากสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในแต่ละวัน ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ว่าผลสำเร็จจากงานวิจัยอาจจะเป็นเนื่องมาจากการได้กลุ่มตัวอย่างที่มีแรงจูงใจสูง พบว่าผู้ที่ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ที่จะเข้ามาในระบบงานวิจัยจะได้รับการสัมภาษณ์ คัดเลือกจากทีมงานวิจัยในขณะที่สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในแต่ละวัน คือ ผู้ที่ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์มักจะพบกับแพทย์ทั่วไป ซึ่งแพทย์มีภารกิจมากมายกับการตรวจผู้ป่วยเป็นจำนวนมาก จากข้อมูลดังกล่าวอาจจะตั้งข้อสังเกตได้ว่าผู้ที่ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ที่เป็นกลุ่ม

เป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยจะมีระดับแรงจูงใจที่ค่อนข้างที่จะสูงกว่าผู้ที่ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ในสถานการณ์ทั่วไป ดังนั้นแรงจูงใจที่จะเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาอาจจะมาจากสาเหตุที่เขาได้ตระหนักว่าตนเกิดปัญหาในระดับหนึ่งและต้องการที่จะแก้ไขปัญหานั้น นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบการบำบัดชนิดนี้โดยการจัดทำในสถานที่หรือสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริง พบว่ามีกลุ่มเป้าหมายเป็นจำนวนน้อยที่หวนกลับมาพบกับผู้บำบัดเพื่อรับการบำบัดภายหลังจากเสร็จสิ้นขั้นตอนการวินิจฉัยคัดกรอง (Richmond, 1995) นอกจากนี้ประสิทธิภาพของการบำบัดจากการตรวจสอบโดยการจัดทำในสถานที่หรือสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงยังให้ผลที่ต่ำกว่าการบำบัดจากการตรวจสอบในบรรยากาศของการวิจัย ดังนั้นจึงควรที่จะมีการทำการตรวจสอบประสิทธิภาพของวิธีการบำบัดนี้ต่อไป

(4) ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพผลของส่วนประกอบที่เป็นการให้คำแนะนำอย่างตรงไปตรงมา กับ การให้คำแนะนำโดยใช้วิธีแลกเปลี่ยนข้อมูลเนื่องจากมีผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการบำบัดทางจิตวิทยาที่มีจุดประสงค์ในการช่วยให้ผู้ที่ติดสารเสพติดเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ได้แก่ โรลนิก, บัทเลอร์ และ ฮอดสัน ซึ่งได้อภิปรายถึงข้อข้องใจของเขาต่อกรอบแนวคิดของรูปแบบการบำบัดประเภทนี้ ที่ให้ความสำคัญกับการให้คำแนะนำตรงๆ (Advice giving) เขาได้ให้ความเห็นว่าเมื่อผู้บำบัดมุ่งที่จะให้คำแนะนำโดยที่ไม่สนใจปัญหาอื่นๆ ของผู้ป่วยจะทำให้ผู้ป่วยลดความไว้วางใจผู้บำบัดเนื่องจากผู้บำบัดไม่ได้สนใจหรือเอื้ออาทรผู้ป่วย โดยการสอบถามสิ่งที่ผู้ป่วยกังวลนอกจากจะมุ่งเน้นที่จะให้คำแนะนำ นอกจากนี้เขายังได้กล่าวว่ามีปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้น (ถ้าผู้บำบัดที่มุ่งแต่ที่จะให้คำแนะนำ) ก็คือถ้าผู้บำบัดพบกับผู้ที่ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ที่มีระดับการใช้ที่มากกว่าเกณฑ์ที่จัดว่าปลอดภัยแต่บุคคลผู้นั้นยังไม่เคยประสบปัญหาที่ทำให้เขาตระหนักว่าเขาได้รับผลกระทบจากการใช้แอลกอฮอล์ จะเห็นได้ว่าบุคคลผู้นั้นจะยังไม่ต้องการที่จะได้รับคำแนะนำหรือคำแนะนำยังไม่ส่งผลกระทบต่อตัวเขา นอกจากนี้การให้คำแนะนำตรงๆ จัดว่าเป็นการโน้มหน้าใจผู้ใส่สารเสพติดอย่างตรงไปตรงมา และน่าจะเป็นวิธีการที่ได้ประสิทธิผลน้อยเนื่องจากบุคคลส่วนใหญ่ที่ได้ยินผู้อื่นให้คำแนะนำเขาอย่างตรงไปตรงมามากจะมีแนวโน้มที่จะเกิดปฏิกิริยาต่อต้านหรือไม่เชื่อฟัง เช่น ไม่สนใจ เช่น เพิกเฉย ไม่ตอบ ไม่มีส่วนร่วมทั้งภาษาท่าทางและภาษาพูด พยายามเปลี่ยนเรื่องหรือหัวข้อที่ผู้บำบัดกำลังทำการแนะนำหรือปฏิเสธหรือแสดงท่าทางว่าไม่เต็มใจที่จะรับว่าตนมีปัญหา หรือเป็นความจำเป็นว่าตนจะต้องทราบข้อมูลที่ผู้บำบัดกำลังจะบอกหรือแนะนำหรือ อาจจะปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือ ปฏิเสธที่จะรับฟังคำแนะนำต่างๆ การแสดงออกที่บ่งบอกว่าปฏิเสธอาจจะเป็นการโทษคนอื่นว่าเป็นต้นเหตุของเรื่องไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่ผู้บำบัดเสนอ เช่น ใช่ แต่... อ้างว่าตนไม่ได้มีผลกระทบจากการที่เขาใช้สารเสพติดอยู่ในปริมาณขนาดนี้ ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของคาร์ล โรเจอร์, Reuel Howe, Jack Gibb และ Thomas Gordon เป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องศาสตร์ของการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ ได้ทำการระบุถึงการให้คำแนะนำโดยที่ไม่สนใจในเนื้อหาหรือความรู้สึก ความไม่สบายใจ วิตกกังวลของผู้ฟัง (Sending solutions) ว่าเป็นลักษณะการตอบสนองประเภทหนึ่งซึ่งจัดว่าอาจมีความเสี่ยงสูงที่จะทำให้เกิดความไม่ราบรื่นในกระบวนการช่วยเหลืออีกทั้งยังอาจก่อให้เกิดภาวะการสื่อสารที่ไม่ราบรื่น นิค ฮีทเธอร์ ได้เสนอแนะปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการให้คำแนะนำโดยการเลือกใช้รูปแบบการบำบัดที่อยู่ในกรอบของการยึดความต้องการของผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง (A Patient - Centered approach) โดยทางเลือกหนึ่งของผู้บำบัดสามารถเลือกใช้ได้คือการให้คำแนะนำโดยใช้ยุทธวิธีที่เรียกว่ากระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูล อันเป็นยุทธวิธีหนึ่งในกระบวนการบำบัดแบบเพิ่มแรงจูงใจ ดังนั้นจึงควรมีการจัดทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเพื่อตรวจสอบสมมติฐานของคำแนะนำดังกล่าว

เป็นการบำบัดที่ได้รับการออกแบบโดยนำเอาเทคนิคของวิธีการบำบัดแบบเพิ่มแรงจูงใจ (Motivational interviewing) มาผสมผสานในการช่วยเหลือระยะสั้น ด้วยความเชื่อที่ว่าเทคนิคดังกล่าวอาจจะส่งเสริมให้ผู้บำบัดสามารถใช้เทคนิคที่เป็นแบบฉบับดั้งเดิมของการบำบัดระยะสั้นได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ตัวอย่างของเทคนิคที่เป็นแบบฉบับดั้งเดิมของการบำบัดระยะสั้นเช่น การให้ข้อมูลย้อนกลับ การให้คำแนะนำ คู่มือการช่วยเหลือตนเองให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การส่งต่อผู้ป่วยที่มีปัญหาการติดแอลกอฮอล์เข้ารับการรักษาในสถานบำบัดเฉพาะ เป็นต้น) สาเหตุที่สนับสนุนว่าเทคนิคของวิธีการบำบัดแบบเพิ่มแรงจูงใจจะทำให้ผู้บำบัดสามารถใช้เทคนิคที่เป็นแบบฉบับดั้งเดิมของการบำบัดระยะสั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ก็เนื่องมาจากว่า ผู้รับบริการส่วนใหญ่ซึ่งเข้ามารับการบริการปัญหาทางสุขภาพอื่นๆ ในสถานบริการทั่วไปที่ไม่ใช่สถานบริการเฉพาะสำหรับผู้ที่ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ มักจะไม่แน่ใจหรือมีความลังเลสงสัยว่าจำเป็นหรือไม่ที่ตนต้องการจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของตนเอง เนื่องจากการดื่มแอลกอฮอล์ทำให้เขาได้ประโยชน์บางอย่างเช่น การผ่อนคลายความเครียดจากการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน ดังนั้นเขาเหล่านั้นจึงไม่แน่ใจว่าจะเป็นการคุ้มค่าหรือไม่ที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งพบว่าเนื้อหาการบำบัดของ การให้คำแนะนำ (Brief advice) หรือการช่วยเหลือระยะสั้นแบบฉวยโอกาส (Opportunistic brief intervention) ไม่ได้มีเนื้อหาที่ชัดเจนในการตอบสนองกับผู้รับบริการที่มีลักษณะดังกล่าว ตรงข้ามกับเนื้อหาของเทคนิคของวิธีการบำบัดแบบเพิ่มแรงจูงใจ (Motivational interviewing) ที่พบว่าได้รับการออกแบบเพื่อใช้กับกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะของผู้รับบริการที่มีความลังเลสงสัย ไม่แน่ใจ ไม่มั่นใจว่าตนจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ส่วนประกอบที่สำคัญของรูปแบบการบำบัดชนิดนี้คือ การประเมินอย่างละเอียด การให้ข้อมูลย้อนกลับที่เกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของความเสี่ยงของการใช้แอลกอฮอล์ที่ส่งผลต่อภาวะสุขภาพของแต่ละบุคคลที่เข้ารับการบำบัด การเน้นให้ผู้รับบริการตระหนักถึงความรับผิดชอบที่จะทำการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเอง ความเข้าใจเห็นใจที่ผู้บำบัดมีต่อผู้รับบริการ (Therapist empathy) การส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของผู้รับบริการและการกระตุ้นให้ผู้รับบริการเกิดความรู้สึกขัดแย้งในพฤติกรรมที่ตนกำลังประพฤติ (Develop discrepancy)

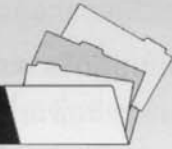
พบว่า การบำบัดประเภทนี้จะเป็นการบำบัดที่เสนอให้กับผู้ที่แสดงความจำนงในการขอความช่วยเหลือเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้แอลกอฮอล์ของตนเองหรือถูกบังคับให้เข้ามารับการบำบัดจากคำสั่งศาล โดยสถานที่ซึ่งจัดให้มีบริการการบำบัดประเภทดังกล่าว คือสถานบริการที่ให้การบำบัดรักษาผู้ที่ใช้แอลกอฮอล์และสารเสพติดโดยเฉพาะ

อภิปราย

ถึงแม้ว่าจะมีการจำแนกประเภทเนื้อหาการบำบัดอย่างชัดเจนระหว่างการช่วยเหลือระยะสั้นแบบฉวยโอกาส (Opportunistic brief intervention) และการช่วยเหลือระยะสั้นโดยใช้สไตล์ของการเพิ่มแรงจูงใจ (Motivational style brief intervention) หรือ Motivational Enhancement therapy อย่างไรก็ตามพบว่าการศึกษาวิเคราะห์อภิธานส่วนใหญ่ที่จัดทำขึ้นเพื่อเรียงลำดับประสิทธิผลของรูปแบบการบำบัดชนิดต่างๆ ไม่ได้แยกชนิดของการบำบัดดังที่ได้กล่าวไป ดังนั้นอุบัติการณ์ของการช่วยเหลือระยะสั้นโดยใช้สไตล์ของการ

เพิ่มแรงจูงใจ (Motivational style brief intervention) หรือ Motivational Enhancement therapy จะรายงานผลรวมอยู่ในทั้งการช่วยเหลือระยะสั้น การบำบัดแบบเพิ่มแรงจูงใจ และการใช้หนังสือหรือคู่มือ การช่วยให้ตนเองเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Self help, manual) ซึ่งการรายงานจากการวิเคราะห์ห่อภิมาน ส่วนใหญ่ได้สนับสนุนว่าการบำบัดทั้ง 3 จัดว่าเป็นการบำบัดที่มีประสิทธิผลสูง อย่างไรก็ตามพบว่าสิ่งที่ยังเป็นช่องว่างในการศึกษาวิจัยต่อไปคือการหาข้อสรุปความแตกต่างของประสิทธิผลของทั้งการช่วยเหลือระยะสั้น โดยใช้สไตล์ของการเพิ่มแรงจูงใจ (Motivational style brief intervention) และการช่วยเหลือระยะสั้นแบบ ฉวยโอกาส ถึงแม้ว่าจะมีข้อสรุปว่าการบำบัดทั้งสองมีประสิทธิผลสูงแต่เมื่อพิจารณาชนิดของอุบัติการณ์ที่ นำมาสนับสนุนประสิทธิผลของรูปแบบการบำบัดทั้งสองชนิดพบว่ามี ความแตกต่างกันในเรื่องความเข้มข้นของ รูปแบบการบำบัดที่นำมาเปรียบเทียบ ในขณะที่ประสิทธิผลของการช่วยเหลือระยะสั้นนั้นมักจะได้มาจากการ เปรียบเทียบกับการไม่ได้รับการบำบัดใดๆ เลย หรือได้รับการบำบัดเล็กๆ น้อยๆ ส่วนประสิทธิผลของการ ช่วยเหลือระยะสั้นโดยใช้สไตล์ของการเพิ่มแรงจูงใจ (Motivational style brief intervention) มักจะ ได้มาจากการเปรียบเทียบกับรูปแบบการบำบัดชนิดที่มีความเข้มข้นมากกว่าการบำบัดโดยใช้สไตล์ของการเพิ่ม แรงจูงใจ

การเพิ่มแรงจูงใจ (Motivation Interviewing)

การบำบัดแบบการเพิ่มแรงจูงใจได้รับการพัฒนาโดยมิลเลอร์และโรลนิก ในปีพ.ศ. 2534 ทฤษฎี ที่เป็นพื้นฐานของการบำบัดนี้คือทฤษฎีของกลุ่มมนุษยนิยม (Humanistic approach) และทฤษฎีจากการ บำบัดทางความคิด (Cognitive therapy) ทฤษฎีของกลุ่มมนุษยนิยม (Humanistic approach) ซึ่งได้ให้ ความสำคัญกับ “สัมพันธภาพเชิงบำบัด” (Therapeutic alliance or therapeutic relationship) การให้ คำปรึกษาโดยยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง (Client-centered style of counseling) ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการ สร้างความไว้วางใจและลดปฏิกิริยาเชิงต่อต้าน (Resistance) ในผู้ป่วย ดังนั้นการใช้สัมพันธภาพเชิงบำบัด โดยยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง และการใช้เทคนิคในการจูงใจผู้ที่ติดสารเสพติดจะช่วยให้ผู้ป่วยได้สำรวจและแก้ไข ความลังเลใจที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้ป่วยเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความคิดที่ เกี่ยวข้องกับประโยชน์จากการใช้สารเสพติดและความคิดที่เกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการในการส่งเสริมให้ผู้ที่ติดสารเสพติดตัดสินใจที่จะ ริเริ่มทำการเปลี่ยนแปลงและใช้ทักษะต่างๆ เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของตนเอง นอกจากนั้นวิธีการบำบัดชนิดนี้ได้ถูกพัฒนาขึ้นด้วยเหตุผลที่ว่า มีบุคคลที่ใช้สารเสพติดและบุคคลที่ติด สารเสพติดเป็นจำนวนมากมีความสามารถในการใช้ทักษะทางความคิดและพฤติกรรมต่างๆ ในการเผชิญ ปัญหาหรือสถานการณ์เสี่ยง ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่ผู้บำบัดจะต้องทำการสอนหรือพัฒนาทักษะ ต่างๆ ให้กับบุคคลกลุ่มดังกล่าว การบำบัดประเภทนี้จึงมุ่งเน้นที่การส่งเสริมให้บุคคลใช้ศักยภาพที่ตนมีอยู่ ซึ่งศักยภาพดังกล่าวอาจจะไม่ได้ถูกนำมาใช้อันเนื่องมาจากปัจจัยต่างๆ เช่น ทศกศติบางประการ เทคนิค ในการจูงใจผู้ที่ติดสารเสพติดให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความคิดที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติดเกี่ยวข้อง กับการกระตุ้นให้บุคคลประเมินพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของตนเองว่าเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือไม่ เป็นปัญหา ร่วมกับการให้ความรู้โดยยึดผู้รับบริการเป็นศูนย์กลางหรือที่เรียกว่า กระบวนการให้ความรู้โดย การแลกเปลี่ยนข้อมูล (Process of exchange information) ดังนั้นวิธีการสร้างแรงจูงใจจึงสามารถกระทำ

ได้โดยการใช้กระบวนการสนทนาแบบมีโครงสร้างซึ่งเป็นการสนทนาที่หลีกเลี่ยงลักษณะการตอบสนองที่ก่อให้เกิดความไม่ราบรื่นในกระบวนการช่วยเหลือเพื่อใช้ในการช่วยให้ผู้ป่วยสามารถปรับโครงสร้างทางความคิด 2 ประเภทดังได้กล่าวมาแล้ว โดยกระบวนการสนทนาแบบมีโครงสร้างประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 6 องค์ประกอบดังต่อไปนี้คือ

- (1) การกระตุ้นให้ผู้ป่วยเกิดความรู้สึกขัดแย้งในพฤติกรรมที่ตนกำลังประพฤติ (Develop discrepancy)
- (2) การใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลแทนที่จะใช้วิธีการบอกหรือแนะนำข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา (Process of exchange information)
- (3) การเพิ่มการรับรู้ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Self efficacy enhancement)
- (4) การแสดงความเห็นใจบุคคล (Express empathy) โดยใช้ทักษะการฟังแบบสะท้อนความ (Reflective listening)
- (5) ความสามารถในการแยกแยะปฏิกิริยาต่อต้านที่อาจพบได้ในผู้ป่วย (Ability to identify resistance) และ
- (6) ความสามารถในการจัดการกับปฏิกิริยาต่อต้านนั้นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Ability to deal with resistance)

ต่อจากนั้นผู้บำบัดจะกระตุ้นให้บุคคลใช้ศักยภาพที่ตนมีอยู่ในการคิดริเริ่มวางแผนการและปฏิบัติการต่างๆ เพื่อที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในการใช้สารเสพติดของตนเอง

อภิปราย

พบว่าผลจากการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงอภิमानที่กระทำในช่วงที่สองในรายงานฉบับนี้ยังสามารถทำการยืนยันถึงประสิทธิผลของวิธีการนี้ว่ามีประสิทธิภาพอยู่ใน 5 ลำดับแรก นอกจากนั้นผลจากการศึกษาวิจัยการช่วยเหลือระยะสั้นที่ดัดแปลงมาจากวิธีการเพิ่มแรงจูงใจ (Brief intervention adapted from Motivational interviewing) ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินประสิทธิผลของการบำบัดชนิด Residential alcoholism treatment program งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินประสิทธิผลของการบำบัดสำหรับผู้ที่ถูกบังคับรักษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินประสิทธิผลของการบำบัดแบบการเพิ่มแรงจูงใจ (Motivational enhancement therapy) ยังได้สรุปว่าผู้ป่วยที่ได้รับการบำบัดด้วยวิธีเพิ่มแรงจูงใจจะมีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมการบำบัดจนครบจำนวนครั้งมากกว่าผู้ป่วยที่ไม่ได้รับการบำบัดด้วยวิธีเพิ่มแรงจูงใจ ผู้ป่วยที่ได้รับการบำบัดด้วยวิธีเพิ่มแรงจูงใจจะรายงานผลการลดจำนวนปริมาณการดื่มแอลกอฮอล์ภายในช่วงติดตามผลการรักษามากกว่าผู้ป่วยที่ไม่ได้รับการบำบัดด้วยวิธีเพิ่มแรงจูงใจ และ วิธีเพิ่มแรงจูงใจให้ประสิทธิผลเทียบเท่ากับการบำบัดชนิดความคิด - พฤติกรรม และ 12 step approach พบว่าจุดเด่นของวิธีการบำบัดชนิดนี้คือประสิทธิภาพในด้านระยะเวลาที่สั้นและราคาค่าใช้จ่าย เนื่องจากเป็นการบำบัดที่ใช้ระยะเวลาสั้นคือผู้เข้ารับการบำบัดจะมาพบกับผู้บำบัดเพียง 4-5 ครั้งๆ ละไม่เกิน 30-45 นาที และพบว่าประสิทธิผลของวิธีการนี้ใช้ได้ดีกับผู้ที่มีความรุนแรงในการติดแอลกอฮอล์หรือประสบกับปัญหา Alcohol abuse มากกว่าผู้ที่มีความรุนแรงในการติดแอลกอฮอล์ในระดับปานกลางไปจนถึงมาก อย่างไรก็ตามจากข้อสรุปนี้ ไม่ได้นำไปสู่การตีความว่าวิธีการเพิ่มแรงจูงใจจะไม่เหมาะสมที่จะใช้กับผู้ที่มีความรุนแรงในการติดแอลกอฮอล์ในระดับปานกลางไปจนถึงมาก เนื่องจากมีอุปสรรคที่ได้จากการศึกษา

โดยระบุว่าเมื่อให้การบำบัดวิธีนี้กับผู้ที่มีความรุนแรงในการติดแอลกอฮอล์ในระดับปานกลางไปจนถึงมากที่ยังไม่พร้อมที่จะทำการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองพบว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นมากกว่าผู้ที่มีความรุนแรงในการติดแอลกอฮอล์ในระดับปานกลางไปจนถึงมาก โดยที่เขายังไม่พร้อมที่จะทำการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองที่ได้รับการบำบัดแบบการเพิ่มทักษะ (Skills based counseling) แต่เพียงอย่างเดียว ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการช่วยให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างมีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าผู้บำบัดละเลยที่จะกระตุ้นให้บุคคลเกิดแรงจูงใจที่จะทำการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเอง ดังนั้นจุดเด่นของวิธีการเพิ่มแรงจูงใจนี้จึงอยู่ที่ความสามารถในการช่วยให้บุคคลเกิดแรงจูงใจที่จะทำการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นขั้นตอนแรกในกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความสามารถที่จะส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีความต้องการที่จะเข้าร่วมรับการบำบัดรักษาอื่นๆ ต่อไป

ถึงแม้ว่ารูปแบบการบำบัดชนิดนี้จะได้รับการนำไปใช้อย่างแพร่หลายในการบำบัดผู้ที่ติดสารเสพติดชนิดต่างๆ โดยเฉพาะเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในหลายประเทศทั่วโลกตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 เป็นต้นมา และยังพบว่ามีงานวิจัยมากมายที่สนับสนุนประสิทธิภาพของการบำบัดชนิดนี้ว่ามีประสิทธิภาพทั้งในด้านราคา และสามารถส่งผลให้ผู้ป่วยลดจำนวนการใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่พบว่ายังมีช่องว่างของการศึกษาเหล่านี้อยู่ 3 ประการด้วยกันคือ

(1) มีงานวิจัยจำนวนน้อยที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อที่จะทำการประเมินประสิทธิภาพของการบำบัดแบบการเพิ่มแรงจูงใจ (Motivational Interviewing) ชนิดเดี่ยวๆ และออกแบบการประเมินโดยสามารถพิสูจน์ได้ถึงวิธีการหรือทักษะต่างๆ ที่ผู้บำบัดใช้ในการบำบัด พบว่างานวิจัยดังกล่าวจะจัดทำขึ้นโดยกลุ่มผู้พัฒนาวิธีการเพิ่มแรงจูงใจเท่านั้น ส่วนใหญ่แล้วงานวิจัยที่พบจะเป็นการใช้รูปแบบการบำบัดชนิดนี้ควบคู่กับการบำบัดชนิดอื่นๆ หรือดัดแปลงวิธีการนี้ไปใช้ในรูปแบบการบำบัดแบบอื่น

(2) การบำบัดนั้นๆ ไม่ได้นำเอาหัวใจของวิธีการเพิ่มแรงจูงใจไปใช้หรือไม่สามารถที่จะทำการพิสูจน์หรือแสดงได้ว่าผู้บำบัดได้ทำการใช้ทักษะต่างๆ เช่น การฟังแบบสะท้อนความ (Reflective listening) ในการบำบัดเพื่อช่วยให้ผู้ป่วยได้คิดทบทวนและอภิปรายถึงพฤติกรรมการดื่มของตนเองตลอดจนอภิปรายในเรื่องที่ทำไมที่ตนจะต้องเปลี่ยนแปลงและจะเปลี่ยนแปลงเมื่อไรและอย่างไร

(3) ยังไม่สามารถหาคำตอบได้ว่ากลไกการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพของเทคนิควิธีการเพิ่มแรงจูงใจนี้คืออะไร ดังนั้นจึงเป็นโอกาสของนักวิจัยที่จะทำการศึกษาโดยการนำเอาการประกันคุณภาพของงานวิจัยในเรื่องความถูกต้องของเนื้อหาการบำบัด (Fidelity) มาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปและ จัดทำงานวิจัยประเภทการประเมินประสิทธิผลของกระบวนการหรือกลไกการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Process Model Evaluation) เพื่อทำการหาคำตอบที่เกี่ยวข้องกับกลไกการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพของเทคนิควิธีการเพิ่มแรงจูงใจ

การฝึกทักษะทางสังคม (Social skills training)

การบำบัดชนิดนี้ได้รับการพัฒนามาจากศาสตร์ในแขนงการรักษา ด้วยการบำบัดทางพฤติกรรม ความคิดที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social cognitive learning theory) พบว่าเนื้อหาของ การฝึกทักษะทางสังคมจะเน้นในเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทักษะทางพฤติกรรมต่างๆ (Coping skill training) เพื่อเผชิญกับปัจจัยเสี่ยงทั้งภายนอกและภายในที่ส่งผลให้บุคคลเกิดพฤติกรรม

ดื่มแอลกอฮอล์ ปัจจัยเสี่ยงภายนอก รวมถึงปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นในที่ทำงาน การสื่อสารกับบุตร คู่สมรส และปัจจัยเสี่ยงที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดปฏิกิริยาทางร่างกายที่มีต่อสิ่งกระตุ้นต่างๆ เช่น การเดินผ่านสถานที่ซึ่งตนไปดื่มแอลกอฮอล์อยู่เป็นประจำ เห็นกลุ่มเพื่อนกำลังตั้งวงดื่มแอลกอฮอล์ ได้ยินเสียงหัวเราะครื้นเครงสนุกสนานจากเพื่อนๆ ที่กำลังดื่มแอลกอฮอล์ การเห็นโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การได้กลิ่นแอลกอฮอล์ นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยเสี่ยงที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอาจจะเป็นความเครียดเรื้อรังที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน เช่น สภาพการทำงานที่เร่งรีบ กดดัน การสูญเสียของบุคคลอันเป็นที่รัก ส่วนปัจจัยภายในที่ส่งผลให้บุคคลเกิดพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ อารมณ์ของตนเอง บุคคลแรกที่ได้ทำการจัดแยกประเภทของทักษะที่ใช้ในการเผชิญปัญหาคือ Monti และคณะ ซึ่งได้ทำการจัดทักษะที่ใช้ในการเผชิญปัญหาออกเป็น 2 ประเภทคือ ทักษะภายในบุคคลและทักษะระหว่างบุคคล

โดยทักษะภายในบุคคลรวมถึงทักษะการแก้ปัญหา (Problem solving) ทักษะการจัดการกับสิ่งกระตุ้นที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวบุคคล เช่น การใช้เทคนิคการหยุดความคิด (Thought stopping) การผ่อนคลาย (Relaxation Training) การจัดการกับความเครียด (Stress management) ความโกรธ (Angry management) และ ความเศร้า (Dealing with depressed mood) ทักษะการหลีกเลี่ยงสิ่งกระตุ้นที่เชื่อมโยงกับการใช้สาร (Avoidance of environmental cues associated with alcohol use) การเบี่ยงเบนความสนใจ (Distraction) ทักษะการใช้ชีวิตอย่างสมดุล (Life-style balance) และทักษะในการจัดการกับสิ่งกระตุ้นที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวบุคคล เช่น เทคนิคการควบคุมสิ่งกระตุ้น (Stimulus control strategies) และการใช้สิ่งแวดล้อมภายนอกในการช่วยให้อารมณ์เปลี่ยนแปลง (Arranging external contingencies to encourage and support change) เป็นต้น

ส่วนทักษะระหว่างบุคคลรวมถึงการปฏิเสธเมื่อมีบุคคลอื่นชักชวนให้เสพยา (Drug refusal skill training) การแสดงออกความรู้สึกและความต้องการของตนเอง (Assertiveness skills) การจัดการกับภาวะขัดแย้ง (Conflict resolution skills) ทักษะการสร้างมนุษยสัมพันธ์ (Communication skills) เป็นต้น

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าทักษะทั้งภายในและภายนอกได้นำไปใช้กับ 4 วัตถุประสงค์ใหญ่ๆ คือ ทักษะการสร้างปฏิสัมพันธ์เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาชีวิตคู่ ทักษะในการจัดการกับอารมณ์ภายในของตนเอง ทักษะในการจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิตและการเพิ่มคุณภาพของชีวิตประจำวัน ทักษะการเผชิญกับสิ่งกระตุ้นเฉพาะที่ทำให้เกิดอาการอยากดื่มแอลกอฮอล์

Monti เป็นบุคคลแรกที่ได้ทำการผลิตคู่มือการบำบัดที่มีเนื้อหาในการถ่ายทอดทักษะต่างๆ ที่นำไปใช้กับ 4 วัตถุประสงค์ต่างๆ ดังกล่าวอย่างครอบคลุม และได้มีการอธิบายแนวทางในการดำเนินกลุ่มเพื่อถ่ายทอดทักษะแต่ละครั้ง ซึ่งพบว่าลักษณะการถ่ายทอดจะเป็นแบบการบอกหรือสอนในลักษณะที่ผู้บำบัดจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในการใช้ทักษะต่างๆ ที่จะถ่ายทอด ส่วนผู้รับการบำบัดจะเป็นผู้รับข้อมูล (Didactic Style) ขั้นตอนการดำเนินกลุ่มสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้คือเริ่มจากการที่ผู้นำกลุ่มจะกระตุ้นให้บุคคลทำการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของตนเองว่ามีที่มาหรือมีปัจจัยอะไรเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลนั้นๆ ดื่มแอลกอฮอล์และมีที่ไปหรือบุคคลนั้นได้รับผลลัพธ์อย่างไรบ้างจากการดื่มแอลกอฮอล์ ตัวอย่างของแบบประเมินที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ the situational competency test, the

adaptive skills battery, the Alcohol Specific Role play test จากนั้นบุคคลจะทราบว่าตนเองต้องการพัฒนาทักษะชนิดใดบ้างที่สอดคล้องกับผลที่ได้จากการทำการวิเคราะห์องค์ประกอบพฤติกรรมการณ์ที่ดื่มแอลกอฮอล์ จากนั้นในการดำเนินกลุ่มหรือการพบกับผู้รับการบำบัดครั้งต่อไป จะเริ่มด้วยผู้บำบัดจะทำการแนะนำทักษะที่จะฝึกในครั้งนั้นๆ จากนั้นจึงมีการสาธิตให้ดูและให้ผู้รับการบำบัดในกลุ่มฝึกการแสดงออกหรือใช้ทักษะดังกล่าว โดยที่ผู้บำบัดจะให้ข้อมูลย้อนกลับ จากนั้นผู้บำบัดจะมอบหมายการบ้านให้สมาชิกในกลุ่มหรือผู้รับบริการแต่ละรายให้นำเอาทักษะที่ได้รับถ่ายทอดมาไปใช้ในสถานการณ์ชีวิตจริง

อภิปราย

ถึงแม้ว่าผลจากการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่ได้ในเอกสารนี้ได้สรุปผลถึงประสิทธิผลของการบำบัดชนิดนี้ว่าเป็นรูปแบบการบำบัดที่มีอุบัติการณ์สนับสนุนประสิทธิผลที่สูงมาก (Good evidence of effectiveness) อย่างไรก็ตามเมื่อทำการเปรียบเทียบประสิทธิผลการบำบัดชนิดนี้กับการบำบัดชนิดอื่นโดยการใช้การศึกษาวิจัยเชิงทดลองชนิด Randomised control trial พบว่าประสิทธิผลที่ได้จากการบำบัดชนิดนี้ไม่ต่างไปจากประสิทธิผลที่ได้จากการบำบัดชนิดอื่นที่จัดว่ามีประสิทธิภาพ ตัวอย่างของงานวิจัยที่สนับสนุนคำอ้างนี้ได้แก่การศึกษาที่จัดทำโดยนอกจากนั้นยังพบว่าถ้าทำการเปรียบเทียบชนิดของการฝึกทักษะทางพฤติกรรม - ปัญญา (Cognitive behavioral coping skill therapy) กับการไม่ได้รับการบำบัดหรือได้รับการบำบัดที่มีประสิทธิภาพน้อย พบว่าการฝึกทักษะทางพฤติกรรม - ปัญญา จะให้ประสิทธิผลมาก ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าการบำบัดชนิดนี้เป็นการบำบัดที่มีประสิทธิผลสูงแต่ไม่ได้ให้ประสิทธิผลที่สูงไปกว่าการบำบัดชนิดอื่นที่ได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ

เมื่อทำการวิเคราะห์ระเบียบของวิธีวิจัยที่นำมาใช้ตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการบำบัดชนิดนี้ พบว่างานวิจัยดังกล่าวมักจะมีจุดบกพร่องในเรื่องของการขาดการตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาการบำบัดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดและพัฒนาทักษะทางพฤติกรรมต่างๆ (Behavioral skills) เช่น การใช้การเสนอตัวแบบ (Modeling) การฝึกการใช้ทักษะ (Repeated practice) การให้บุคคลฝึกการใช้ทักษะโดยการจำลองสถานการณ์จริง (Role Plays) การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) การให้การบ้าน (Home-work) โดยการฝึกการใช้ทักษะต่างๆ กับสถานการณ์จริงเพื่อทำให้การเรียนรู้ที่ได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงควรมีการจัดทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาจุดบกพร่องดังกล่าว

นอกจากนั้นเมื่อทำการวิเคราะห์รายละเอียดของส่วนประกอบเนื้อหาการบำบัดพบว่าการบำบัดดังกล่าวไม่ได้ออกแบบมาเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลในหลายๆ ระยะขั้นตอน เมื่อเปรียบเทียบลักษณะของระยะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ป่วยที่เข้ารับการบำบัดนี้ตามแนวคิดทฤษฎีเรื่องของวัฏจักรการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Stage of Change) จะเห็นได้ว่าผู้ป่วยที่อยู่ในระยะเตรียมพร้อมเท่านั้นที่จะเหมาะสมกับการบำบัดชนิดนี้เนื่องจากผู้ป่วยที่อยู่ในระยะเตรียมพร้อมจะมีความพร้อมในการพัฒนาทักษะต่างๆ ที่สามารถนำไปใช้ในการเผชิญกับสถานการณ์เสี่ยงที่ยั่วให้ตนเองกลับไปใช้แอลกอฮอล์ อย่างไรก็ตามยังมีบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งคือ ผู้ที่ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ในระดับเล็กน้อยหรือปานกลางซึ่งยังไม่ได้ตระหนักว่าตนมีปัญหาก็ต้องการการแก้ไข และมองไม่เห็นความจำเป็นที่ตนจะต้องเข้าร่วมรับการบำบัดที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาทักษะต่างๆ นั่นก็คือจัดอยู่ในบุคคลประเภทที่มีระยะขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในระยะเฝ้าเฉย ซึ่งยังไม่พบว่ามีการพัฒนาเนื้อหาของรูปแบบการบำบัดประเภทความคิด-พฤติกรรมให้ตอบสนองกับความต้องการของบุคคลประเภทดังกล่าว

วิธีการบำบัดทางปัญญา (Cognitive therapy) หรือการปรับโครงสร้างระบบความคิดนั้นมุ่งเน้นที่การพัฒนาให้ผู้ป่วยสามารถใช้ทักษะทางความคิดในการจัดการหรือปรับโครงสร้างความคิดประเภทต่างๆ ที่นำตนเองไปสู่การใช้สารเสพติด ทักษะทางความคิดชนิดต่างๆ ได้รวมถึงการประเมินความคิดที่เกิดขึ้นโดยใช้กระบวนการสังเกตความคิดของตนเอง, การแนะนำให้บุคคลตระหนักถึงความเชื่อมโยงระหว่าง ความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม การกระตุ้นให้บุคคลประเมินข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบจากการคงไว้ซึ่งความคิดนั้นๆ การกระตุ้นให้บุคคลตรวจสอบความคิดเหล่านั้นว่ามีข้อมูลที่สนับสนุนหรือข้อมูลที่ไม่สนับสนุนมากนักน้อยเพียงใดและอย่างไร จากนั้นจึงได้มีการกระตุ้นให้บุคคลเกิดการพัฒนาวีธีคิดที่มีผลต่อการควบคุมพฤติกรรม การดื่มสุราของตนเอง และมีการฝึกปฏิบัติเพื่อให้ความคิดดังกล่าวไปทดแทนกับความคิดเดิม

สำหรับลักษณะเนื้อหาความคิดที่มีอิทธิพลทำให้บุคคลเกิดพฤติกรรมการติดแอลกอฮอล์ตามแนวคิดนี้ได้รวมความถึง การใช้เหตุผลที่บิดเบือนไปจากความเป็นจริง ซึ่งเป็นการนำไปสู่การตีความสถานการณ์หรือเหตุการณ์ต่างๆ อย่างไม่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง ซึ่งพบได้ในความคิดสามระดับคือ ความคิดโครงสร้างระดับลึก (Core Schema) ความคิดที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ที่ตนควรประพฤติเพื่อสอดคล้องกับความคิดโครงสร้างระดับลึกซึ่งมักจะอยู่ในรูปประโยคเงื่อนไข ถ้าฉัน.....ฉันจะ..... (Primary assumption) และ ความคิดชนิดผิวเผินซึ่งเป็นความคิดที่มีต่อประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองอย่างอัตโนมัติ (Automatic Thoughts) โดยเนื้อหาของความคิดชนิดผิวเผินจะสอดคล้องกับความคิดโครงสร้างระดับลึก และความคิดที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ที่ตนควรประพฤติ

ความคิดโครงสร้างระดับลึกหมายถึงความคิดที่ฝังแน่น และตายตัว ของบุคคลที่เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อตนเองรวมทั้งการมองโลก, ชีวิต หรือสิ่งต่างๆ รอบตัวรวมทั้งสุราหรือพฤติกรรมดื่มสุรา ความคิดโครงสร้างระดับลึกนี้ได้รับการพัฒนามาตั้งแต่บุคคลอยู่ในวัยเด็ก ความคิดประเภทนี้จะยากต่อการที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการแนะนำอย่างตรงไปตรงมา และความคิดประเภทนี้จะมีหน้าที่หลักในการเป็นข้อมูลพื้นฐานให้บุคคลเกิดกระบวนการคิด ตีความ ให้ความหมายต่อประสบการณ์ต่างๆ ในชีวิตที่เกิดขึ้นตามมา

✧ **ความคิดโครงสร้างระดับลึกที่มีผลต่อการเกิดพฤติกรรมติดสุราจัดได้เป็น 3 ประเภทคือ** ✧

1. ความคิดโครงสร้างระดับลึกที่เกี่ยวกับการมองตนเอง
2. ความคิดที่เกี่ยวกับการคาดหวังต่างๆ ที่จะได้รับจากการดื่มสุรา เช่นคาดหวังว่าจะได้รับความสนุกสนาน ยินดีต่างๆ จากการดื่มสุราหรือ คาดหวังว่าสุราเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตเนื่องจากช่วยให้ตนเกิดการผ่อนคลาย ตลอดจนจนความคิดเกี่ยวกับการคาดหวังถึงอันตรายที่ตนจะได้รับจากการดื่มสุรา
3. ความคิดที่เกี่ยวกับการให้เหตุผลที่มาของพฤติกรรมการดื่มสุราของตนเอง

ส่วนความคิดชนิดผิวเผินหมายถึงความคิดที่ส่งอิทธิพลทำให้บุคคลเกิดพฤติกรรมการดื่มสุราและติดสุรานี้แบ่งออกได้เป็น 5 ชนิด คือ -

1. ความคิดที่เป็นสิ่งกระตุ้นให้บุคคลเกิดการตัดสินใจเลือกที่จะใช้สารเสพติด (Permission giving belief or rationalization) อาจจะเป็นความคิดที่เกี่ยวกับความสามารถพิเศษต่างๆ ของตน หรือความคิดที่มีลักษณะเป็นการเข้าข้างตนเอง ซึ่งอาจมีเนื้อหาในลักษณะที่บิดเบือนจากความจริงต่างๆ ที่มีอยู่ ความคิดนี้จะเกิดขึ้นตามหลังความคิดที่เกี่ยวกับความสงสัย ไม่แน่ใจ ลังเลใจ ระหว่างผลประโยชน์และโทษจากการใช้สารเสพติด ตัวอย่างของความคิดในกลุ่มนี้ ได้แก่ คนที่อ่อนแอเท่านั้นที่จะมีปัญหาจากการใช้สารเสพติด ตัวฉันไม่มีวันที่จะเกิดปัญหาน้อย่างแน่นอน ฉันควรจะได้รับความรู้สึกดีๆ จากการที่ได้ใช้สารเสพติด

2. ความคิดที่เกี่ยวกับการคาดหวังว่าจะได้รับความสนุกสนาน ยินดีต่างๆ จากการใช้สารเสพติด และคาดหวังว่าสุราเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตเนื่องจากช่วยให้ตนเกิดการผ่อนคลาย (Positive outcome expectation)

3. ความคิดที่เกี่ยวกับการให้เหตุผลที่มาของพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของตนเอง (Self Attribution)

4. ความคิดที่เกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเองภายหลังจากการประสบความล้มเหลวในความพยายามครั้งแรกที่จะควบคุมการใช้สารเสพติดของตนเอง (Abstinence violation effect)

5. ความคิดที่เกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเองว่าจะสามารถจัดการกับความรู้สึกอยากที่จะใช้สารเสพติดได้มากน้อยเพียงใด (Self - Efficacy)

รูปแบบของลักษณะเนื้อหาความคิดเหล่านี้ที่จัดว่าส่งเสริมให้บุคคลเกิดพฤติกรรมการดื่มสุราและติดสุรานี้สามารถจำแนกได้เป็น 5 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

◆ เนื้อหาความคิดที่ยากที่จะทำได้สำเร็จบนพื้นฐานของความเป็นจริงที่มีอยู่ในขณะนั้น ซึ่งมักจะปรากฏในรูปของ ฉันควรจะ....., ฉันต้องจะ..... (Should and must statements) และบุคคลเหล่านั้นจะยึดมั่นในความต้องการที่จะต้องทำสิ่งต่างๆ เหล่านั้นให้ได้

◆ เนื้อหาความคิดที่สรุปกว้างเกินกว่าข้อความที่นำมาใช้สนับสนุน (Jumping to conclusion) คือการที่บุคคลพยายามที่จะพิสูจน์คำพูดหรือความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องต่างๆ โดยเป็นการพิสูจน์ที่อ้างข้อความทั่วไปที่แน่ใจได้ ก่อนที่จะนำเอาข้อความนี้ไปสนับสนุนข้อความทั่วไปที่แน่ใจได้ที่เกิดขึ้นในภายหลัง หรือสนับสนุนประสบการณ์บางอย่างให้แน่ใจได้มากขึ้น ซึ่งข้อความที่นำมาใช้สนับสนุนมักจะระบุเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับบางคน บางสิ่ง บางอย่าง ตลอดจนคนส่วนมาก แต่เมื่อนำมาสรุปแล้วมักจะเป็นการสรุปที่กล่าวถึงทุกสิ่ง ทุกอย่างหรือทุกคน อันเป็นการสรุปที่เกินกว่าข้ออ้างที่นำมาใช้สนับสนุน

◆ เนื้อหาความคิดที่มองถึงผลด้านลบของสิ่งต่างๆ อย่างมากเกินไป เป็นการสรุปความคิดเห็นต่อสิ่งต่างๆ ที่มีเนื้อหาในลักษณะที่ทำให้บุคคลนั้นเกิดความทุกข์ทรมาน เสียใจหรือหายนะ และทำให้บุคคลนั้นๆ ไม่สามารถจะทนทานได้

◆ เนื้อหาความคิดที่มีลักษณะสุดโต่งไปด้านใดด้านหนึ่ง (All or nothing, black and white) เป็นการอ้างเหตุผลที่มีเนื้อหาในลักษณะถูกหมด หรือผิดหมด ซึ่งจะไม่ใช้การอ้างเหตุผลที่มีลักษณะกลางๆ

◆ เนื้อหาความคิดที่ได้จากการสรุป (Generalization) คือการที่บุคคลพยายามที่จะพิสูจน์คำพูดหรือความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องต่างๆ โดยเป็นการพิสูจน์ที่อ้างประสบการณ์เฉพาะอย่างที่ตนแน่ใจแต่ประสบการณ์

ที่ใช้ข้างนั้นเป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นเพียง 1-2 ครั้งแล้วนำประสบการณ์นี้ไปสนับสนุนข้อความทั่วไปที่ตนยังไม่แน่ใจ ให้มีความแน่ใจเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นข้อสรุปที่ได้อาจพบว่าเป็นการสรุปจากการใช้เหตุผลที่มีเนื้อหาไม่พอเพียง

อภิปราย

พบว่าประสิทธิผลของการบำบัดที่อยู่ในกลุ่มรูปแบบการบำบัดชนิดการบำบัดทางปัญญา (Cognitive therapy) นี้จัดอยู่ใน 10 อันดับแรก โดยที่ได้ทำการเปรียบเทียบกับรูปแบบการบำบัดชนิดต่างๆ ที่ใช้ในการบำบัดผู้ที่ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ อย่างไรก็ตามเมื่อทำการวิเคราะห์ระเบียบของวิธีวิจัยที่นำมาใช้ตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการบำบัดชนิดนี้พบว่างานวิจัยดังกล่าวมักจะมีจุดบกพร่องดังต่อไปนี้คือ ขาดระบบการตรวจสอบความถูกต้องของการปฏิบัติการช่วยเหลือ (Intervention Fidelity) ดังนั้นจึงควรมีการจัดทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาจุดบกพร่องดังกล่าว

นอกจากนี้ยังพบว่ารูปแบบความคิดที่ส่งผลให้บุคคลใช้แอลกอฮอล์ที่เป็นเป้าหมายในการนำมาปรับโครงสร้างในการศึกษาวิจัยแต่ละการศึกษาเป็นเพียงรูปแบบความคิดเพียง 1-2 ประเภท เช่น ความคิดที่เกี่ยวกับการคาดหวังว่าจะได้รับความสนุกสนาน ยินดีต่างๆ จากการใช้สารเสพติดและคาดหวังว่าสุราเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตเนื่องจากช่วยให้ตนเกิดการผ่อนคลาย (Positive outcome expectation) ความคิดที่เกี่ยวกับการให้เหตุผลที่มาของพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของตนเอง (Self Attribution) ความคิดที่เกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเองภายหลังจากการประสบความล้มเหลวในความพยายามครั้งแรกที่จะควบคุมการใช้สารเสพติดของตนเอง (Abstinence violation effect) และความคิดที่เกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเองว่าจะสามารถจัดการกับความรู้สึกอยากที่จะใช้สารเสพติดได้มากน้อยเพียงใด (Self-Efficacy) ซึ่งพบว่ายังมีเนื้อหาความคิดประเภทอื่นๆ ที่ส่งผลให้บุคคลดื่มแอลกอฮอล์ที่ยังไม่ได้นำมาศึกษาวิจัย เช่น ความคิดที่เป็นสิ่งกระตุ้นให้บุคคลเกิดการตัดสินใจเลือกที่จะใช้สารเสพติด (Permission giving belief or rationalization) ความคิดโครงสร้างระดับลึกชนิดต่างๆ (Core Schema)

การทำพันธะสัญญาทางพฤติกรรม (Behaviour contracting)

เนื้อหาการบำบัดจะเริ่มจากการกระตุ้นให้ผู้รับบริการประเมินระดับปริมาณและรูปแบบการดื่มแอลกอฮอล์ของตนเองต่อจากนั้นจะกระตุ้นให้ผู้รับบริการกำหนดเป้าหมายของความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของตนเอง จากนั้นจะร่วมทำการวิเคราะห์หาแรงเสริมทางบวกเพื่อที่ผู้เข้าร่วมรับการบำบัดจะได้นำมาใช้ในการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ จะเห็นได้ว่าเนื้อหาการบำบัดดังกล่าวได้รับอิทธิพลมาจากศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความคิด - พฤติกรรมบำบัดและศาสตร์ของ Humanistic approach ในเรื่องการเปิดโอกาสให้บุคคลทำการเลือกเป้าหมายของตนเองด้วยความสมัครใจของตนเองมากกว่าที่จะเลือกเป้าหมายตามความต้องการของผู้บำบัด ซึ่งบุคคลสามารถระบุเป้าหมายที่ชัดเจนด้วยตัวเองว่าต้องการจะแก้ปัญหาตรงจุดใด และสามารถตอบตนเองได้ว่าตนจะได้รับผลประโยชน์อะไรบ้างจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว สิ่งนี้เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ควรทำก่อนจะเริ่มต้นดำเนินการต่างๆ ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เนื่องจากบุคคลที่สามารถระบุความต้องการมีเป้าหมายอะไรอันเนื่องมาจากสาเหตุอะไร มักจะเต็มใจที่จะกระทำการบางอย่าง เพื่อให้เป้าหมายที่ตนต้องการนั้นเป็นความจริง เนื่องจากบุคคล

นั้นได้ตระหนักว่าตนเป็นคนกำหนดเป้าหมายดังกล่าวและเป็นเจ้าของเป้าหมายนั้น ดังนั้นเขาจึงมีแนวโน้มที่จะมีความรับผิดชอบและมุ่งมั่นที่จะกระทำการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าหมายที่เขากำหนดและเป็นเจ้าของ นอกจากนี้ยังพบว่าเนื้อหาการบำบัดดังกล่าวยังสอดคล้องกับส่วนประกอบของการบำบัดกลุ่มความคิด - พฤติกรรม ประเภท Behavioral self control training, drinking reduction training ซึ่งเป็น การบำบัดที่มีประสิทธิผลสูงประเภทหนึ่ง

อภิปราย

ถึงแม้ว่าประสิทธิผลของการบำบัดที่อยู่ในกลุ่มรูปแบบการบำบัดการทำพันธะสัญญาทางพฤติกรรม (Behaviour contracting) นี้จัดอยู่ใน 10 อันดับแรกอย่างสม่ำเสมอในทุกๆ งานวิจัยเชิงวิเคราะห์ที่อภิปราย โดยที่ได้ทำการเปรียบเทียบกับรูปแบบการบำบัดชนิดต่างๆ ที่ใช้ในการบำบัดผู้ที่ประสบปัญหาจากการดื่ม แอลกอฮอล์ อย่างไรก็ตามพบว่าการศึกษาที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการบำบัดดังกล่าวยังมีจำนวนน้อยคือมีจำนวนงานวิจัย 5 ฉบับ ที่เป็นการศึกษาเปรียบเทียบที่ได้จัดทำขึ้น นอกจากนี้ การศึกษาดังกล่าวยังเป็นการศึกษาที่จัดทำขึ้นเป็นเวลานานกว่า 20 ปี คือในช่วงปี 1975-1984

การบำบัดผู้ที่ประสบปัญหา จากการติ่มแอลกอฮอล์ที่ป่วยเป็นโรคทางจิตร่วม (Dual diagnosis)

เนื้อหาในตอนนี้จะกล่าวถึงงานวิจัยที่จัดทำขึ้นเพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการบำบัดที่ไม่ใช่ยาในการบำบัดผู้ป่วยที่ประสบปัญหาจากการติ่มแอลกอฮอล์ที่มีโรคทางจิตและช่องว่างที่พบจากการศึกษาวิจัยสาขานี้จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่า มีงานวิจัยที่จัดทำขึ้นเพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการบำบัดที่ไม่ใช่ยาในการบำบัดผู้ป่วยที่ประสบปัญหาจากการติ่มแอลกอฮอล์ที่มีโรคทางจิตร่วมมีอยู่เพียง 3 ฉบับ สองการศึกษาแรกได้ทำการศึกษากับกลุ่มเป้าหมายที่มีอาการ dysphoria ซึ่งผลจากการศึกษาทั้งสองได้สรุปว่าการบำบัดชนิดความคิด - พฤติกรรมบำบัดให้ประสิทธิผลในการบำบัดผู้ป่วย dysphoria และ Brown ยังพบว่า การบำบัดดังกล่าวยังส่งผลให้ผู้ป่วยมีการเปลี่ยนแปลงการใช้แอลกอฮอล์ในทางที่ลดลงด้วย อีกการศึกษาหนึ่งซึ่งเป็นการศึกษาประเภทกรณีศึกษา (Case series) ซึ่งได้จัดทำโดย Lehman, Brown & Barlow ก็ได้รายงานผลในลักษณะที่สอดคล้องกับสองการศึกษาแรกว่าการบำบัดชนิดความคิด - พฤติกรรมบำบัดให้ประสิทธิผลในการบำบัดผู้ป่วย Panic disorders สำหรับกลุ่มผู้ป่วย Anxiety disorders, psychosis และ Depression ยังไม่พบว่า มีงานวิจัยที่จัดทำขึ้นเพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการบำบัดกับผู้ป่วยประเภทดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม มีผลจากรายงานวิจัยที่ใช้กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ป่วยโรคร่วมที่มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้สารเสพติด ซึ่งมีใช่เป็นการศึกษาผู้ป่วยแอลกอฮอล์โดยตรง อย่างไรก็ตาม แอลกอฮอล์ก็จัดว่าเป็นสารที่ทำให้คนติดได้เช่นเดียวกับสารเสพติดชนิดอื่นๆ ดังนั้นผลที่ได้จากการศึกษาที่จะกล่าวถึงอาจจะมีประโยชน์ต่อวงการศึกษาวิจัยผู้ป่วยแอลกอฮอล์ที่มีโรคร่วม ผู้เขียนจึงได้นำผลจากรายงานนี้มาเสนอถึงแม้ว่ากลุ่มเป้าหมายในการศึกษานี้ไม่ได้เป็นผู้ป่วยแอลกอฮอล์ การศึกษานี้เป็นการศึกษาประเภทการสังเคราะห์งานวิจัยโดยการปริทัศน์แบบพรรณนา (Narrative Review) ที่ได้จัดทำโดย Drake และคณะ ซึ่งได้ทำการสังเคราะห์ผลการศึกษาวิจัยหลายๆ ฉบับที่ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบของการบำบัดรักษาสองชนิด ได้แก่ ก. การบำบัดผู้ป่วยโรคร่วมที่มีอาการทางจิตกับปัญหาการใช้สารเสพติดโดยใช้ผู้บำบัดสองคนโดยที่ผู้บำบัดคนหนึ่งทำการบำบัดปัญหาทางจิตจากนั้นส่งต่อผู้ป่วยไปรับการบำบัดปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้สารเสพติด ข. การบำบัดผู้ป่วยโรคร่วมที่มีอาการทางจิตกับปัญหาการใช้สารเสพติดโดยใช้ผู้บำบัดคนเดียวและบำบัดโดยใช้เนื้อหาการบำบัดที่ผสมผสานทั้งเนื้อหาการบำบัดที่เกี่ยวกับอาการทางจิตและเนื้อหาการบำบัดที่เกี่ยวกับการใช้สารเสพติด ซึ่งผลจากการศึกษาดังกล่าวได้สรุปว่าการบำบัดประเภทที่สองได้ให้ผลดีกว่าการบำบัดประเภทแรก อย่างไรก็ตาม การศึกษาส่วนใหญ่ที่นำมาทำการสังเคราะห์ครั้งนี้ไม่ได้ใช้รูปแบบของงานวิจัยเชิง

ทดลองประเภท Randomized control trial จากผลการศึกษาดังกล่าวจึงมีกลุ่มนักวิชาการ ได้แก่ Mueser & Kavanagh ได้ให้ความเห็นว่าผลจากการศึกษาดังกล่าวน่าที่จะขยายผลไปใช้ให้กับผู้ป่วยที่มีโรคทางจิตร่วมชนิดอื่นๆ เช่น โรควิตกกังวลและโรคปัญหาทางอารมณ์ เป็นต้น ถึงแม้ว่าจะยังไม่ได้ปรากฏว่ามีงานวิจัยที่ได้ทำการศึกษากับบุคคลกลุ่มดังกล่าว พบว่าในปัจจุบันมีนักวิชาการ 4 กลุ่ม ที่ได้ทำการพัฒนารูปแบบการบำบัดแบบผสมผสานที่ผู้บำบัดหนึ่งคนให้การรักษาผู้ป่วยโรคร่วมโดยทำการบำบัดทั้งอาการทางจิตและพฤติกรรมการใช้สารเสพติด ได้แก่ Drake และคณะ, Kavanagh, Minkoff, Rosenthal และคณะ ดังนั้นสามารถสรุปขั้นตอนหลักของการบำบัดผู้ป่วยที่ติดเครื่องตีแมลงออสส์และมีโรคทางจิตร่วมไว้พอเป็นสังเขปดังนี้คือ

1. การคัดกรองผู้ป่วยที่ติดสารเสพติดเบื้องต้นว่ามีอาการทางจิต อาการซึมเศร้า อาการวิตกกังวลร่วมหรือไม่การประเมินผู้ป่วยด้วยการใช้แบบสอบถามเชิงโครงสร้างซึ่งใช้ในการวินิจฉัยโรคทางจิตใจ ร่วมกับการตรวจสภาพจิต และซักถามประวัติการเจ็บป่วย

2. ดูแลให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาในช่วงถอนพิษยา

3. ส่งเสริมให้ผู้ป่วยตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้สารเสพติดโดยใช้การบำบัดชนิดเพิ่มแรงจูงใจ (Motivational Interviewing)

4. ตั้งเป้าหมายร่วมกับผู้ป่วย ซึ่งเป้าหมายจะประกอบไปด้วยการหยุดใช้ยาเสพติดและการลดอาการทางจิตที่เกิดร่วม

5. ผสมผสานเนื้อหาจากเทคนิคต่างๆ ของการบำบัดชนิดความคิด - พฤติกรรมบำบัดที่ได้จัดทำไว้เป็นคู่มือสำหรับการบำบัดผู้ป่วยที่เป็นโรคซึมเศร้า วิตกกังวล โรคจิตเภท หรือบุคลิกภาพเบี่ยงเบนชนิดอันธพาล (Antisocial personality) ในโปรแกรมการบำบัดปัจจุบัน

6. ทำการประเมินอาการทางจิตของผู้ป่วยอยู่เป็นระยะๆ โดยใช้แบบสอบถามที่มีคุณภาพสูง เช่น แบบวัดระดับความวิตกกังวลของแฮมิลตัน (Hamilton Anxiety Rating Scale) แบบประเมินอารมณ์เศร้าของเบค (Beck Depression Inventory) นอกจากนั้นควรประเมินภาวะเสี่ยงในการฆ่าตัวตายร่วมด้วย

จากผลการศึกษาวิจัยที่พบในวงการการบำบัดผู้ที่ประสบปัญหาจากการตีแมลงออสส์ที่ป่วยเป็นโรคทางจิตร่วม (Dual diagnosis) พบว่าความรู้ในศาสตร์สาขานี้อยู่บนรากฐานของปฏิบัติการสนับสนุนที่ได้มาจากการศึกษาประเภท non-randomized control trial ดังนั้นจึงควรที่จะมีการทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมโดยใช้รูปแบบ Randomized control trial ซึ่งเป็นรูปแบบการวิจัยที่มีมาตรฐานสูงสุดที่ใช้ในการตรวจสอบประสิทธิภาพในเชิงผลลัพธ์ของรูปแบบการบำบัด นอกจากนั้นยังพบว่าศาสตร์สาขานี้ยังขาดแคลนงานวิจัยที่ทำการตรวจสอบประสิทธิผลของการบำบัดกับกลุ่มผู้ป่วยที่ประสบปัญหาจากการตีแมลงออสส์ที่เป็นโรคร่วมทางจิตชนิด Psychosis, personality disorders, depression

วิธีการจำแนกและคัดกรองผู้ป่วยที่ประสบปัญหา จากการดื่มแอลกอฮอล์เพื่อเข้ารับบริการรักษา

วัตถุประสงค์ของเนื้อหาในตอนนี้จะกล่าวถึงรายละเอียดของวิธีที่ใช้ในการจำแนกระดับความรุนแรงในการใช้แอลกอฮอล์และเครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองระดับความรุนแรงในการใช้แอลกอฮอล์และตัวอย่างการเสนอรูปแบบการบำบัดภายหลังจากได้ทำการคัดกรองเสร็จสิ้น การคัดกรองในที่นี้มีความหมายที่แตกต่างจากการวินิจฉัยโรค จุดประสงค์ของการคัดกรองที่ใช้ในวงการการดูแลผู้ที่ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์คือการลดอันตรายที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการดื่มแอลกอฮอล์ (Alcohol related harm) ดังนั้นความหมายของการคัดกรองที่ใช้ในวงการการดูแลผู้ที่ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์มักจะมีมีความหมายที่ครอบคลุมทั้งการค้นหามุบุคคลที่มีความเป็นไปได้ว่าจะมีปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์และค้นหาผู้ที่มีความเสี่ยงสูงที่จะได้รับปัญหาที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการดื่มแอลกอฮอล์และการให้การบำบัดด้วยวิธีการให้คำแนะนำระยะสั้น (Brief advice) โดยทั่วไปวิธีการคัดกรองส่วนใหญ่จะใช้ระยะเวลาสั้นๆ และสามารถกระทำได้โดยใช้บุคคลที่ไม่ต้องเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการบำบัดผู้ที่ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนการวินิจฉัยโรค (A diagnostic assessment) มีจุดประสงค์ในการวินิจฉัยและวางแผนการบำบัดรักษาเฉพาะ การวินิจฉัยโรคมักจะใช้ระยะเวลาที่นานกว่าการคัดกรอง ผู้ที่ทำหน้าที่วินิจฉัยโรคจะต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในเรื่องของแอลกอฮอล์ เนื้อหาที่พบในตอนนี้จะมุ่งถึงวิธีการคัดกรองที่พบใช้ในสถานบริการทางด้านสุขภาพทั่วไป

ในปัจจุบันมีวิธีการจำแนกผู้ที่ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์อยู่ 2 วิธีใหญ่ ๆ ด้วยกันคือวิธีแรกจะเป็นการจำแนกผู้ที่ติดแอลกอฮอล์ (Alcohol dependence) กับผู้ที่ไม่ติดแอลกอฮอล์ ในที่นี้ผู้ที่เข้าข่ายว่าติดแอลกอฮอล์จะเป็นบุคคลที่มีอาการครบตามเกณฑ์การติดแอลกอฮอล์ตามหลักการวินิจฉัยที่พัฒนาโดยสมาคมจิตแพทย์อเมริกัน (DSMIV) ส่วนวิธีที่สองจะเป็นการจำแนกความรุนแรงของการดื่มแอลกอฮอล์ในระดับที่ยังไม่ถึงภาวะติดแอลกอฮอล์โดยเป็นการจำแนกตามระดับจำนวนการดื่มแอลกอฮอล์ ในที่นี้ผู้เขียนจะขอใช้หน่วย ดื่มมาตรฐาน ในการจำแนกของแอลกอฮอล์ สาเหตุที่ใช้หน่วยดังกล่าวเนื่องมาจากในประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่มีกรอบการบริโภคนิยมของบุคคลที่ดื่มแอลกอฮอล์ให้อยู่ในหน่วยเดียวกัน การนับปริมาณการดื่มแอลกอฮอล์ที่พบในประเทศไทยมักจะอยู่ในรูปของ ฝา กัง ก๊ก เป๊ก แบนและ กลม ดังนั้นจึงเป็นความซับซ้อนถ้าเราจะระบุถึงจำนวนการดื่มในประเทศไทย “ดื่มมาตรฐาน” คือ หน่วยที่ใช้ในการนับปริมาณเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่บุคคลบริโภคในแต่ละครั้ง โดยใช้เกณฑ์ว่า 1 ดื่มมาตรฐาน ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกประเภท มีปริมาณแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ประมาณ 10 กรัม เมื่อเทียบเคียงกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยประเภทเบียร์ ไวน์และ เหล้าจะมีรายละเอียดดังนี้

เบียร์

- เบียร์ชนิดที่มีความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ในระดับอ่อน (2-2.9%) 1.5 กระป๋อง หรือ 3/4 ขวด = 1 ดื่มมาตรฐาน
- เบียร์ชนิดที่มีความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ในระดับปานกลาง (3-3.9%) 1 กระป๋อง หรือครึ่งขวด = 1 ดื่มมาตรฐาน เช่น เฮนเกน
- เบียร์ชนิดที่มีความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ในระดับสูง (4-5%) ค่อนกระป๋อง (3/4 กระป๋อง) หรือ 1/4 ขวด = 1 ดื่มมาตรฐาน
(ตัวอย่างเช่น เบียร์สิงห์, คลอสเตอร์, คาร์ลเบิร์กส์, ลีโอ, ซ่าง)

*หมายเหตุ 1 กระป๋อง = 330 -375 ซีซี, 1 ขวด = 750 ซีซี

เหล้า

- เหล้าขาว (40%) วิสกี้ เช่น แม่โขง หงส์ทิพย์ หงส์ทอง 40% ในขนาด 2 ฝา = 1 กัง = 30 ซีซี = 1 ดื่มมาตรฐาน

*หมายเหตุ 1 ฝา = 10-15 ซีซี, 1 เป๊ก = 50 ซีซี

ไวน์

- ไวน์ 1 แก้ว (ซึ่งมีแอลกอฮอล์ 12.5%) ในขนาด 100 ซีซี = 1 ดื่มมาตรฐาน
- ไวน์ 1 ขวด = 6 ดื่มมาตรฐาน
- ฟอर्टิไฟน์ไวน์ (พอร์ท) หรือเชอร์รี่ (ซึ่งมีแอลกอฮอล์ 20.5%) ในขนาด 60 ซีซี = 1 ดื่มมาตรฐาน

จากการแปลงหน่วยต่างๆ ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้เป็นหน่วยของดื่มมาตรฐานจะทำให้สามารถจำแนกความรุนแรงของปัญหาการดื่มแอลกอฮอล์ก่อนที่จะถึงระดับติดโดยการพิจารณาถึงจำนวนของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่บุคคลดื่มในหน่วยของ ดื่มมาตรฐาน ซึ่งการจำแนกที่พบในปัจจุบันมี 2 ประเภทด้วยกันคือ ประเภทที่ 1 ซึ่งได้แบ่งระดับการดื่มออกเป็น 2 ชนิดคือ

ก. การดื่มแบบที่ก่อให้เกิดการเพิ่มความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาต่อสุขภาพ (Hazardous Drinking) ซึ่งเป็นารดื่มที่มากกว่า 4 ดื่มมาตรฐานแต่ไม่เกิน 6 ดื่มมาตรฐานต่อวันในผู้ชายและเท่ากับจำนวนการดื่มที่มากกว่า 2 ดื่มมาตรฐานแต่ไม่เกิน 4 ดื่มมาตรฐานต่อวันในผู้หญิง นอกจากนี้การดื่มอย่างหนักติดๆ กันหลายวัน (ซึ่งโดยปกติบุคคลประเภทนี้อาจจะนานๆ ครั้งถึงจะดื่มแต่ถ้าดื่มจะดื่มอย่างหนักและดื่มติดๆ กันหลายๆ วัน ซึ่งตรงกับศัพท์ว่า Binge drinking) ก็จัดว่าเป็นการดื่มที่อยู่ในระดับการดื่มแบบที่ก่อให้เกิดการเพิ่มความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาต่อสุขภาพ (Hazardous Drinking)

และ ข. การดื่มแบบที่ก่อให้เกิดปรากฏปัญหาต่อสุขภาพแล้ว (Harmful Drinking) ซึ่งเป็นารดื่มที่มากกว่า 6 ดื่มมาตรฐานต่อวันในผู้ชายและเท่ากับจำนวนการดื่มที่มากกว่า 4 ดื่มมาตรฐานต่อวันในผู้หญิง และประเภทที่ (2) ซึ่งได้แบ่งระดับการดื่มออกเป็น 3 ชนิดได้แก่ ก. ระดับที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อสุขภาพต่ำและปานกลาง (Low or moderate of alcohol use) ข. ระดับที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงมาก (At-risk alcohol use)] และ ค. ระดับการดื่มในระดับที่เกิดปัญหา (Problem use)

ระดับที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อสุขภาพต่ำและปานกลาง (Low or moderate of alcohol use) เทียบเท่ากับดื่มไม่เกิน 2 ดื่มมาตรฐานต่อวันในผู้ชายและไม่เกิน 1 ดื่มมาตรฐานต่อวันในผู้หญิงและผู้ที่มีอายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไป ส่วนระดับที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงมาก (At-risk alcohol use) จะเทียบเท่ากับการดื่มมากกว่า 14 ดื่มมาตรฐานต่อสัปดาห์หรือมากกว่า 4 ดื่มมาตรฐานในการดื่มแอลกอฮอล์แต่ละครั้งในผู้ชายและมากกว่า 7 ดื่มมาตรฐานต่อสัปดาห์หรือมากกว่า 3 ดื่มมาตรฐานในการดื่มแอลกอฮอล์แต่ละครั้งในผู้หญิง นอกจากนี้ผู้ดื่มที่จัดว่าดื่มอยู่ในระดับที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงมาก (At-risk alcohol use) ยังรวมถึงบุคคลที่ดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งมีอายุน้อยกว่า 21 ปี หญิงมีครรภ์ที่ดื่มแอลกอฮอล์ บุคคลที่ดื่มแอลกอฮอล์ในขณะที่ได้รับยาบางประเภท (เช่น กลุ่มยาคลายกังวล ยา Metronidazole ยาลดความดันโลหิต) บุคคลที่มีโรคทางกาย (เช่น ความดันโลหิตสูง เบาหวาน) ผู้ที่ขับขี่ยานยนต์พาหนะขณะเมา ส่วนระดับการดื่มในระดับที่เกิดปัญหา (Problem use) หมายถึงบุคคลที่มีประสบการณ์การได้รับปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องมาจากการที่ตนดื่มแอลกอฮอล์

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการจำแนกหรือคัดกรองผู้ที่ติดแอลกอฮอล์ที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในเมืองไทยได้แก่ แบบคัดกรองโรคพิษสุราเรื้อรังหรือโรคติดเหล้าชนิดมิชิแกน (Michigan Alcoholism Screening Test / MAST), แบบคัดกรองโรคพิษสุราเรื้อรังหรือโรคติดเหล้าชนิดเคจ (CAGE)

ส่วนแบบสอบถามที่ใช้ในการจำแนกความรุนแรงของปัญหาการดื่มแอลกอฮอล์ก่อนที่จะถึงระดับติดได้แก่แบบสอบถามชนิด เคจและแบบสอบถามออติท (Alcohol Use Disorders Identification Test / AUDIT) ซึ่งรายละเอียดและข้อคำถามของแบบสอบถามรวมทั้งการแปลผลของแบบสอบถามทั้ง 3 ชนิดดังกล่าวท่านสามารถพบได้ในงานของสาวิตรี อัจฉางค์กรชัยและคณะ

ส่วนรูปแบบการบำบัดที่จัดให้กับผู้ป่วยภายหลังจากได้ทำการคัดกรองเสร็จสิ้นแล้วนั้น ผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างจากแผนผังการปฏิบัติงานที่พบในศูนย์การบำบัดรักษายาเสพติดโบราณา บริสเบน ออสเตรเลีย ซึ่งแสดงในภาคผนวก (แผนภาพที่ 2)

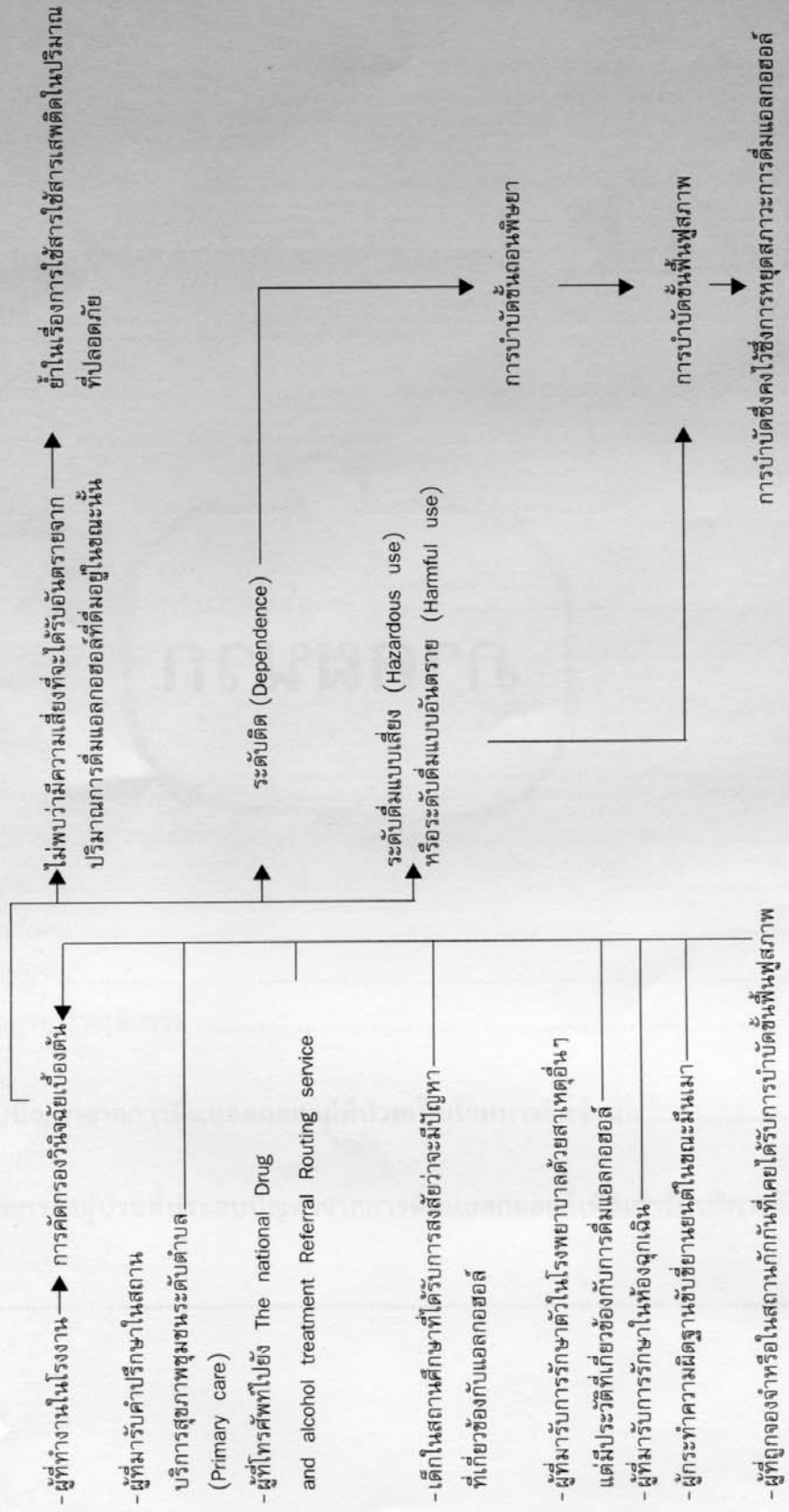
ภาคผนวก

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดขอนแก่น
ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดขอนแก่น
ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดขอนแก่น

แผนภาพที่ 1

สรุปการเชื่อมต่อการดำเนินงานหรือการส่งต่อผู้ป่วยระหว่างระบบการบำบัด ผู้ที่ประสบปัญหาจากการติ่มแอลกอฮอล์ที่พบในประเทศอเมริกา

แสดงกระบวนการตัดสินใจสำหรับการเลือกรูปแบบการบำบัดให้สอดคล้องกับระดับการใช้แอลกอฮอล์ของผู้รับบริการ

